

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УКРАЇНИ "КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ
ІНСТИТУТ ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО"
КАФЕДРА ТЕОРІЇ, ПРАКТИКИ ТА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни

"ІНОЗЕМНА МОВА (ОСНОВНА, ПРАКТИЧНИЙ КУРС)"

на тему: **КОНЦЕПТУАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ФАХОВОЇ ВІЙСЬКОВОЇ
ТЕРМІНОЛОГІЇ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ**

Студентки 4 курсу групи ЛА-381

спеціальності 035 "Філологія"

Сушко Наталії Анатоліївни

доцент, кандидат наук кафедри ТППАМ

Волощук І.П.

Кількість балів: _____ Оцінка _____

Члени комісії

_____ (підпис) _____ (вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

_____ (підпис) _____ (вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

_____ (підпис) _____ (вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Київ – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФАХОВОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ЛЕКСИКИ ТА ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	6
1.1. Визначення військового терміну та військової термінології з когнітивно- дефінітивної функції.....	6
1.2. Лексико-семантичні групи, що концептуалізують військову фахову мову.....	10
1.3. Військові терміни та термінологічні словосполучення як носії концептуальної інформації.....	17
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	28
РОЗДІЛ 2. ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АНАЛІЗ ВІЙСЬКОВОЇ ЛЕКСИКИ ТА ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	30
2.1. Специфіка перекладу військової термінології.....	30
2.2. Специфіка функціонування і перекладу воєнних скорочень.....	34
2.3. Переклад військових багатокomпонентних термінів.....	41
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	48
ВИСНОВКИ.....	50
АНОТАЦІЯ.....	53
АВСТРАСТ.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57
ДОДАТКИ.....	61

ВСТУП

Сьогоднішні воєнні події, на жаль, показують актуальність вивчення мілітарних процесів, видів воєнної зброї та театру воєнних дій. У зв'язку зі швидким розвитком військової науки і особливо військової техніки з'являються усе нові й нові терміни та термінологічні словосполучення. Термінологічний пласт лексики стає найбільш рухливим елементом військової літератури, а бурхливий його розвиток змушує вдаватися до певної уніфікації термінології і до регламентації її вживання в статутному порядку. Майже у всіх країнах створюються спеціальні термінологічні комісії для уніфікації та локалізації воєнної термінології, видаються спеціальні термінологічні довідники, словники, тезауруси по галузях мілітарних знань.

Однак, не зважаючи на уніфікацію, продовжують зберігатися національні особливості термінів і термінології, та й сама уніфікація проводиться у різних країнах по-різному, військові терміни зберігають свої національні особливості, не кажучи вже про факт розбіжності об'ємів понять у різних мовах. Усе це перетворює проблему терміну і військової термінології у найважливішу проблему військового перекладу.

Таким чином, **актуальність** цієї роботи обумовлена важливістю ролі військової лексики в актах міжмовної комунікації, особливо стандарти НАТО, які потребують локалізації під час воєнних дій в Україні.

Під термінологією тієї чи іншої галузі слід розуміти не просто сукупність, але систему термінів, яка об'єднує поняття, якими вона оперує. Більшість термінів мають свого автора, який, пропонуючи новий термін, зазвичай викладає й ті міркування, які кажуть на користь цього терміну, тобто розкриває його внутрішню форму. Однією з основних вимог до терміну є його однозначність. На практиці вона далеко не завжди реалізується, адже різні автори, різні школи дають одним і тим же

термінам різні визначення. Абстрагуюча функція слова виражена в терміні сильніше, оскільки він передає тільки поняття і не містить емоційного забарвлення.

Об'єктом дослідження є **ФАХОВА ВІЙСЬКОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ**.

Предметом дослідження є концептуальні особливості фахової військової термінології та способи її перекладу.

Метою роботи є з'ясування статусу військового терміну з точки зору його семантичних особливостей, прагматичних функцій, виявлення основних структурних закономірностей та способів утворення. Відповідно до цілей дослідження у роботі пропонується вирішити наступні **завдання**:

1. уточнити поняття військового терміну.
2. описати основні лексико-семантичні групи військової термінології.
3. виявити способи утворення військової лексики та термінології.
4. проаналізувати способи перекладу військової лексики та термінології.

Матеріалом цього дослідження слугує польовий статут армії США з підготовки снайперів (DOA Sniper Training 1994). У ньому було виявлено 786 військових термінів, а кількість термінів-скорочень складає 146 (19% від загальної кількості). А також матеріалом дослідження слугують праці "Теорія поля в лінгвістиці" Г.С. Щура, "Військово-термінологічна система в статичній й динамічній" С.В. Шевчука, "Військовий переклад і його особливості" Л.Л. Нелюбіна, "Досвід загальної теорії лексикографії" Л.В. Щерби, "Словоутворення сучасної англійської мови" О.Д. Мешкова, "Теорія і практика військового перекладу" Г.М. Стрелковського та ін.

На різних етапах роботи застосовувалися такі **методи** дослідження, як компонентний аналіз, структурно-типологічний і статичний методи, аналіз фактів матеріалу, що досліджується шляхом систематизації і лінгвістичного опису.

Робота **складається** зі вступу, двох розділів, висновків і списку використаних джерел.

У вступі обґрунтовується актуальність теми, формулюється мета і завдання дослідження, описується матеріал дослідження, виявляються методи дослідження одиниць, що аналізуються.

У першому розділі "Лексико-семантичні особливості фахової військової лексики та термінології" дається огляд наукової літератури, визначаються основні поняття і теоретичні положення, використовується поняття термін або стійке поєднання, яке слугує уточненням найменуванням поняття, специфічного для військової спеціальності, виявляються найбільш частотні терміни, які забезпечують чітку і точну вказівку на реальні об'єкти і явища.

У другому розділі "Перекладацький аналіз військової лексики та термінології" представлені способи створення перекладацьких відповідностей українською мовою.

Наприкінці даються загальні висновки, отримані в результаті дослідження.

РОЗДІЛ 1. ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФАХОВОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ЛЕКСИКИ ТА ТЕРМІНОЛОГІЇ

У першому розділі на матеріалі військової лексики розглянуто різні принципи об'єднання слів у лексико-семантичні групи, а також здатність лексичних одиниць співвідноситися з певними класами предметів та з певними поняттями, розглянуті питання специфіки військової термінології (на матеріалі англійської мови) і підходи термінознавців до визначення "військового терміну" і "військової термінології" в сучасному мовознавстві, вивчені їхні подібні і відмінні риси.

1.1. Визначення військового терміну та військової термінології з когнітивно-дефінітивної функції

М. Н. Володіна виділяє узагальнюючу особливість терміна як його когнітивно-дефінітивну значущість», яка виражається в тому, що термін стає «носієм та зберігачем» спеціальної інформації, належної до визначеної терміносистеми.

Зауважимо, що воєнна терміносистема не існує окремо від термінологічних систем інших галузей. Міжгалузеві зв'язки цих терміносистем проявляються у тому, що воєнна термінологія постійно поповнюється термінами з інших наукових галузей, такими як математика, біологія, екологія, машинобудування, авіація, електроніка, кібернетика, телекомунікація тощо, взаємодія з якими зумовлює розвиток аерокосмічної промисловості і, відповідно, термінологічної бази в цілому.

Слід більш детально висвітлити розуміння терміну "військова термінологія", який трактується сучасними мовознавцями. В.М. Шевчук дає наступне визначення військової термінології: "це упорядкована сукупність військових термінів мови, які відображають понятійний апарат військової науки і пов'язані з формами і способами

ведення війни, з питаннями стратегічного використання збройних сил, а також оперативно-тактичного застосування об'єднань, з'єднань, частин і підрозділів, з їхньою організацією, озброєнням і технічним обладнанням" [40, с. 97].

Тлумачний словник термінів прикордонної служби і суміжних з нею областей визначає військову термінологію як "сукупність військових термінів слів і словосполучень, які позначають певні військові поняття як основну частину військової лексики. Військова термінологія повинна відповідати сучасному рівню розвитку військової науки і відображати різноманіття як загальних, так і спеціальних понять, які характерні для даної області діяльності і закріплених в нормативних актах, статутах, настановах, інструкціях і інших документах. Вона поповнюється за рахунок професіоналізму, запозичень з інших областей знань і інших мов". З цієї точки зору військова термінологія, як і будь-яка інша, має певну внутрішню організацію і уособлює собою "сукупність одиниць термінологічної номінації понять військової науки" [32, с. 102].

Разом з тим Л.О. Пекарская виділяє наступні особливості військової термінології:

- 1) багаторівнева організація, тобто "підсистеми", які описують різні аспекти військової справи;
- 2) використання термінів найрізноманітніших наукових і технічних галузевих терміносистем;
- 3) регламентований характер більшості термінів;
- 4) відсутність емоційно-експресивних відтінків [31, с. 95-96].

Ю.М. Сдобнова називає галузеві групи військової термінології "терміносферами", до яких вона відносить терміносферу родів військ і видів Збройних сил, терміносферу військової техніки, організаційну терміносферу, загальнотактичну терміносферу, штабну терміносферу, військово-політичну терміносферу, командно-стройову терміносферу, військово-топографічну

терміносферу [37, с. 199]. Розглянувши види організації військової термінології, які запропоновані Л.О. Пекарскою і Ю.М. Сдобною, необхідно зазначити, що вони використовують різноманітні назви. Л.О. Пекарская пропонує називати види організації термінології підсистемами, а Ю.М. Сдобная говорить про види терміносфер.

Р.К. Міньяр-Белоручев і Г.М. Стрелковській не вживають терміни "підсистема" і "терміносфера". Вони висловлюють думку про те, що слід використовувати термін "вид термінології", який співвідноситься за родами військ і видами збройних сил, за видами військової техніки. І подібні види вони об'єднують в загальновійськову термінологію [26, с. 11] [38, с. 153]. М.М. Лату відносить до корпусу військових термінологічних одиниць лексеми, які вербалізують різноманітні бойові одиниці, які стоять на озброєнні конкретних країн, тактичні прийоми і способи ведення військових дій з їхнім застосуванням [22, с. 100].

Слід окремо розглянути підходи термінознавців до визначення терміну "військовий термін". Існує у військовому термінознавстві єдина думка мовознавців про співвідношення дефініції військових термінів з певними поняттями військової справи. О.Г. Рябов визначає військовий термін як спеціальне найменування у вигляді слова або словосполучення, співвіднесене з професійно дефінованим поняттям з галузі військової справи, тобто військової науки, техніки, діловодства, життєдіяльності військ. Обов'язковою умовою віднесення лексичної одиниці до класу військових термінів є її включення до складу професійних військових словників і вживання в офіційних і науково-професійних текстах відповідної орієнтації, типу військових статутів, доктрин, спеціальних підручників з військової стратегії і тактики [34, с. 150]. В.М. Шевчук дає наступне визначення військовому терміну: це "стійка одиниця синтетичної або аналітичної номінації, закріплена за відповідним поняттям у понятійно-функціональній системі певної сфери військової професії в значенні, яке регламентоване його дефініцією" [40, с. 8-9]. В.П.

Коровушкін визначає військовий термін як стандартну лексичну або синтаксичну номінативну одиницю з нейтральною конотацією, яка позначає загальновійськове або військово-спеціальне науково-технічне поняття і функціонально закріплену за професійно-корпоративною областю військової справи конкретного суспільства і яка відповідає військовій сфері функціонування національної мови у військовому соціумі [20, с. 58]. Аналогічної точки зору на військовий термін дотримується Ю.Г. Кочарян, розуміючи під ним слово або словосполучення, яке використовується для позначення певного спеціального поняття, яке відноситься до того чи іншого розділу військової науки або до військової техніки [21]. М.К. Гарбовській і Е.М. Мішкурів відносять військові терміни і військові професіоналізми до ядра професійно-комунікативної системи, яка забезпечує спілкування у військовій сфері професійної діяльності. До таких номінативних одиниць вони зараховують лексеми, співвіднесені з поняттями із галузі військової справи. В семантичній структурі цих номінацій присутній компонент "військовий" або "бойовий", який є архісхемою для даної сукупності номінативних одиниць [7, с. 25-26].

Існує і інший підхід до визначення військового терміну. Г.М. Стрелковській вказує на те, що неправильно казати про загальне поняття "військовий термін", а слід розрізняти терміни тактичні, організаційні, військово-технічні, терміни, які відносяться до різноманітних родів військ і видів збройних сил і т.д. [38, с. 152]. Л.Л. Нелюбін відносить військові терміни до розряду військової підмови, які слугують точному і економному позначенню спеціальних понять, які відносяться до певних розділів військової науки, з метою досягнення взаєморозуміння між спеціалістами відповідних областей [27, с. 13].

Ю.М. Сдобнова розглядає процес перетворення слів в терміни в розряді військової лексики, зазначаючи, що цей процес пов'язаний з досвідом минулого з відповідним етапом розвитку військової справи, науки і техніки, а також залежить від актуальних тенденцій сьогодення, таких як науково-технічний прогрес і

всесвітня глобалізація [37, с. 196]. Зробивши аналіз існуючої думки лінгвістів на статус військового терміну можна дійти висновку про те, що найближче до правильного визначення військового терміну дане Л.Л. Нелюбіним, оскільки саме в цій дефініції відображається його функція позначення спеціальних понять військової справи.

1.2. Лексико-семантичні групи, що концептуалізують військову фахову мову

Лексика безумовно є тією сферою мови, в якій найбільш наочно і чітко відображаються всі можливі зміни, які відбуваються у житті суспільства. Ця область також найбільше піддається впливу змін в історії народу. Однак те, що розвиток лексики багато в чому залежить від позамовних факторів, зовсім не означає, що цей розвиток вільний від дії мовних моментів. Значення слова – це передусім єдність його мовного і позамовного наповнення. "Кожне слово є відображенням якогось відрізка дійсності – реальної або уявної, – але разом з тим і одиницею мови, пов'язаної фонетично, граматично і семантично з іншими одиницями. Способи вираження лексичного значення у слові створюються тривалою мовною практикою людей і стають елементами мовної системи. <...> Той факт, що розвиток лексики значною мірою визначається внутрішньомовними факторами, пов'язаними з системним характером мови, обумовлює, як це не парадоксально з першого погляду, і більш глибоке, ніж зазвичай уявляється, вплив на лексику позамовних факторів. Для того, щоб окремі частини мовного механізму почали рухатися, потрібен зовнішній поштовх, але сам характер цього руху значною мірою обумовлюється особливостями самого механізму. Зовнішні фактори, торкаючись тих чи інших мовних ланок, завдяки системним відношенням всередині лексики, здійснюють непрямий вплив і на інші ланки" [33, с. 51].

З цього боку чималий інтерес викликають так звані лексико-семантичні системи, або, як багато хто зараз їх інтерпретує, – лексико-семантичні поля. В даний час у якості синонімічних терміну "лексико-семантичне поле" використовують терміни "лексико-семантична парадигма", "понятійне поле", "асоціативне поле", "лексико-семантична група", "тематична група", "лексико-семантичний ряд" і т.д., що, насправді, є неприпустимим. У цьому дослідженні використовується термін "лексико-семантична група" (ЛСГ).

Відомо, що терміни "семантична система" і "семантичне поле" вперше були використані у роботах німецьких лінгвістів, у тому числі і в дослідженнях Й. Тріра, у 20-х рр. ХХ ст. Основні положення, виведені Й. Тріром, містять наступні висновки: слово і його характеристика залежать від місця, яке воно займає в системі/полі, причому характеристика поля залежить від наявності загальних значень лексем, які до нього входять. Іншими словами, зрозуміти окремо взяте слово можна тільки при врахуванні значень усіх його складових. "Таким чином, слова будь-якої мови не є носіями особливого лексичного значення, але кожне з них володіє значенням, оскільки їм володіють і інші слова цієї семантичної структури [12, с. 266].

Ще одним недоліком у працях німецького лінгвіста, за думкою Г.С. Щура, є той факт, що Й. Трір розглядає тільки іменні утворення, не враховуючи полісемію мови. Однак та обставина, що у Тріра було багато послідовників, "вочевидь, свідчить про те, що у самому методі та підході Й. Тріра було щось, що відповідало духу часу і практичним завданням і що не могло бути відкинуто, незважаючи на так звані недоліки його концепції. "Так звані" тому, що їх можна було пояснити не тим, що Й. Трір чогось не врахував, а тим, що з точки зору завдань, які він перед собою ставив, не треба було або можна було не враховувати ряд аспектів" [44, с. 25].

Незважаючи на слабкі спроби деяких лінгвістів хоч якось виправдати концепцію Й. Тріра, його положення продовжують залишатися "неприпустимими".

"Факторами розвитку мови є не факти розвитку суспільства, яке користується мовою як засобом спілкування, не об'єктивна дійсність, не пізнання явищ, відношень і закономірностей, які людське мислення закріплює в структурі мови. Усе побудовано в зворотному напрямі. Мова розглядається як зброя, яка формує для людського мислення реальну дійсність" [12, с. 267]. Власне, все це повторення відомих і актуальних і до сьогоднішнього слів М. М. Покровського.

В загальній лексиці військової мови, згідно з Береговською Е.М., можна виділити наступні основні лексико-семантичні групи (далі ЛСГ). [3]

1. Відносини між людьми.
2. Фізична діяльність.
3. Захоплення.
4. Людина і навколишній світ.

Розглядаючи лексику військової мови, наведені вище загальні ЛСГ можна поділити на ряд окремих підгруп. Таким чином, в першій групі можна назвати наступні підгрупи:

– повсякденні взаємовідносини між людьми (наприклад, *apple polisher* – підлабузник, *Chief of Staff* – дружина офіцера, *chow hound* – ненажера, *Dilbert* – наївний, *Army brat* – дитина військовослужбовця, *bat the breeze* – базікати, *to blind* – сваритися, *pard* – приятель);

– взаємовідносини між різноманітними категоріями військовослужбовців в залежності від звання і посади (наприклад, *area bird* – черговий, *boot* – новобранець, *zebra* – сержант, *top kick* – перший сержант, *chicken* – полковник, *Jack Tar* – матрос, *approach march* – підхід до начальника);

– взаємовідносини між військовослужбовцями різних держав (наприклад, *Itie* – італійський солдат, *Anzac*, *digger* – австралійський солдат, *Jap* – японський солдат).

В другій групі можна виділити три підгрупи:

– діяльність під час повсякденної служби (наприклад, *to dhobie* – прати, *to dog a watch* – ділити час вахти з товаришем, *to bust* – розжалувати, *to police the barracks* – робити прибирання у казармах, *to barbarize* – чистити);

– діяльність під час бойових дій (наприклад, *to dirt* – залягати в окопі, *dingaling* – допит військовополоненого, *to go over the top* – йти в атаку, *to get one* – отримати поранення, *to take to the field* – почати дії);

– діяльність під час навчань (наприклад, *battle inoculation* – навчання в умовах, максимально наближених до бойових, *to jawbone* – тренуватися, *antics* – тактичні навчання).

Третю ЛСГ "Захоплення" доцільніше буде назвати як "Звільнення і вільний час". До цієї групи можна віднести наступну лексику: *dicky leave* – самовільне залишення частини, *dicky run* – короткочасне звільнення, *anchor chain liberty* – самовільна відлучка, *barrage* – випивка, пиятика.

В останній групі слід зазначити наступні підгрупи:

– їжа (наприклад, *ink* – кава, *Java* – кава, *army biscuit* – сухар, *bug juice* – спиртне, *army chicken* – сосиски з бобами, *bare navy* – м'ясні консерви, *chop* – їжа);

– одяг і обмундирування (наприклад, *atmos* – похідні черевики, *basin hat* – шолом, *cheese cutter* – кашкет вихідної форми одягу, *dinks* – обмундирування, *Long Johns* – кальсони);

– озброєння і військова техніка (наприклад, *chopper* – гвинтокрил, *egg* – бомба, міна, *equalizer* – зброя, гвинтівка, *rat trap* – підводний човен, *grease box* – танк);

– стан здоров'я (наприклад, *basket case* – тяжкопоранений, *played out* – виснажений, *to be on a puny list* – перебувати на обліку в лікарні, *chopped* – вбитий);

– настроїв, психічний стан (наприклад, *dischargeitis* – нервове збудження у зв'язку зі звільненням, *esprit de dog face* – настроїв рядового солдата, *fantod* – офіцер, який нервує, *cheerful but subdued* – у бадьорому настрої, але пригнічений);

– частини людського тіла (наприклад, *bean* – голова, *landing gear* – ноги).

Переважно, лексика військової мови поповнюється шляхом словотворення, за рахунок утворення стійких словосполучень і шляхом іншомовних запозичень.

За способом словотворення лексику військової мови можна поділити на дві групи:

– лексико-семантичне словотворення (слова і поєднання, які утворені внаслідок перенесення значень);

– слова і словосполучення, які утворені шляхом словоскладання, афіксації, скорочення, конверсії.

В першій групі, у свою чергу, можна виділити три основні підгрупи військової лексики з похідним значенням:

1. Військова лексика, яка утворена внаслідок перенесення значення загальноживаної лексики для вираження військових понять (наприклад, *zebra* – сержант, *ham* – радист, *alibi* – додаткова серія пострілів).

2. Військова лексика, яка вживається в переносному значенні для вираження загальновідомих понять (наприклад, *bilge* – судно тече – балаканина, *half-section* – половина відділення – дружина, товариш).

3. Військова лексика, яка використовується в переносному значенні для позначення військових реалій (наприклад, *red tab* – штабний офіцер – старший офіцер англійської армії, *approach march* – пересування військ – підхід до начальника).

Однак слід зазначити, що лексичні одиниці військової мови, які утворені внаслідок перенесення значень, можуть викликати труднощі в розумінні зв'язку між прямим і переносним значенням. Розуміння подібних асоціацій часто ускладнюється через специфічність, як самих понять, так і зв'язків, які знаходяться в основі перенесення значення. Наприклад, в образних словосполученнях *whisper ship* "планер" і *match box* "транспортно-десантний планер" важко усвідомити

асоціації, які призвели до виділення певних розрізняючих ознак. У першому прикладі образні асоціації, можливо, пов'язані з характерним шиплячим звуком повітря, яке обтікає тонку обшивку планера. У другому прикладі можна побачити жартівливо-іронічний натяк на конструктивну неміцність планера (який нагадує сірникову коробку, набиту сірниками) з великою кількістю десантників, яких він перевозить.

Значна частина лексики військової мови утворюється шляхом словоскладання. Широко розповсюджене складання основ термінів і загальноживаних слів (наприклад, *chairborne* "канцелярія" утворено за аналогією з термінами *airborne*, *seaborne*). Моделями, які найчастіше використовуються є також наступні:

1. N + happy – одержимий (*bomb-happy*, *gear-happy*, *flak-happy*).
2. N + bait – приманка (*draft-bait*, *barber-bait*).
3. N + jockey – той, що чимось керує, або працює з чимось (*jeep-jockey*, *tank-jockey*, *jet-jockey*).

Одним із продуктивних способів словотворення також є афіксація, яка часто використовується разом зі словоскладанням. Так, найбільш частотними є одиниці з суфіксом -er: наприклад, *flamer* – літак, що загорівся, *sundowner* – прискіпливий начальник, *two striper* – капрал армії.

Значну роль у творенні даної лексики відіграють скорочення, які характерні для мови в цілому. Тут можна навести наступні приклади: *helo* або *copter* від *helicopter* – гвинтокрил, *serge* від *sergeant* – сержант, *lieut* від *lieutenant* – лейтенант, *bumph* від *bomb pamphlet* – листівки, *sitrep* від *situation report* – бойове донесення.

Конверсія належить до другорядних способів словотворення. Наприклад, словосполучення *Purple Heart* (медаль, якою нагороджуються поранені в США) часто використовується як дієслово зі значенням "поранити", *AWOL* (*Absent without*

leave "той, що знаходиться у самовільному відлученні") вживається в значенні "знаходиться у самовільному відлученні".

Невелика частина лексики військової мови утворилася внаслідок звуконаслідування (наприклад, *hoosh* – посадка літака на високій швидкості, *crump* – розрив снаряду).

Іноземні запозичення в лексиці військової мови виникають внаслідок того, що військовослужбовці, знаходячись на території іноземних держав, мають справу з іноземними мовами, із яких вони засвоюють окремі слова і вирази. Наприклад, з австралійського варіанту англійської мови (*pongo* – піхотинець, *swaddy* – солдат), з англійської мови Нової Зеландії (*in the cactus* – у скрутному становищі).

Таким чином, семантичні зміни окремих лексичних груп не відбуваються за якимисьь моделями, і далеко не завжди у цих змінах присутня залежність від позамовних явищ. Хоча, безперечно, на процес зміни впливають суспільні події, які відбуваються в конкретній країні, тим не менш він відбувається за своїми специфічними законами. "В даному випадку відбувається опосередкування народжених суспільними подіями стимулів якісними особливостями мови; тут зовнішні причини діють через внутрішні, що і знаходить своє вираження у формуванні в смисловому боці лексики мови особливих законів розвитку, які властиві тільки даній мові і співвідносним зі специфікою її семантичної структури. Іншими словами, в даному випадку присутній третій фактор власне мовного характеру, який грає таку ж важливу роль у визначенні лексичного значення слова, як і здатність слова співвідноситися з певним класом предметів і зв'язок його з певним поняттям" [12, с. 288]. Склад ЛСГ може мати дуже різноманітний характер. Окремі ЛСГ, наприклад, настільки невеликі за об'ємом слів і не сформувались остаточно за типом будови і складом лексики, що здається недоцільним закріплення за ними суворо фіксованих назв.

1.3. Військові терміни та термінологічні словосполучення як носії концептуальної інформації

На даний момент існує безліч визначень поняття "термін". Наприклад, за думкою О.С. Ахманової, термін – це слово або словосполучення спеціальної (наукової, технічної і т.д.) мови, яка створюється (приймається, запозичується і т.д.) з метою точного вираження спеціальних понять і позначення спеціальних об'єктів та предметів [2, с. 473-474]. Т.Л. Канделакі вважає, що термін – це слово або "лексикалізоване словосполучення", яке вимагає побудови дефініції для визначення свого значення у відповідній системі понять [14, с. 6-7]. В.П. Даниленко під терміном розуміє слово або словосполучення спеціальної сфери вживання, яке є найменуванням наукового або виробничо-технологічного поняття і яке володіє дефініцією [9, с. 10-11]. Як зазначає С.В. Гриньов-Гриневич, термін – це особлива номінативна лексична одиниця специфічної мови, яка використовується для точного найменування спеціальних понять [8, с. 11-12]. Дані визначення відображають основні ознаки "терміна" (його форму, приналежність, наявність дефініції, співвіднесеність терміна з поняттям, системність і т.д.), а також у цілому дозволяють розглянути його з тієї чи іншої сторони.

Особливої уваги викликає монографія Л.О. Манерко "Язык современной техники: ядро и периферия" [24], у якій автор пропонує розглянути термін в контексті "мови техніки", тобто особливої сфери функціонування національної мови. При цьому "мова техніки" пов'язана з поняттям функціонального стилю (функціональною стилістикою) і є невід'ємною частиною всієї мови. Автор зазначає, що терміну мови техніки, у свою чергу, властиві "висока інформативність, логічність, послідовність викладу, чіткість формулювань і ясність вираження думки" [24, с. 10-12]. Також Л.О. Манерко виділяє словосполучення взагалі та субстантивні словосполучення, які є особливими одиницями мови техніки (зокрема,

в англійській мові). За думкою автора, складно-структурні субстантивні словосполучення в мові техніки є когнітивно-дискурсивними утвореннями (в рамках когнітивно-дискурсивної парадигми), які формуються в результаті категоризуючої діяльності людини і які відносяться одночасно "до когніції і дискурсу" [24, с. 113-115].

Безумовно, терміни нерозривно пов'язані зі сферою їхнього функціонування. Термінологія складає головну специфіку лексики мови науки або певної спеціальності, вона є найбільш інформативною її частиною [19, с. 43-47]. Зокрема значення військової термінології сьогодні складно переоцінити. Існує велика кількість областей і напрямлень, пов'язаних з військовою справою, відповідно, і тих, що використовують військову термінологію, і всі вони викликають особливу увагу з точки зору реалізації (утворення, вживання і т.д.) такого типу термінології в мові. Основною рисою, що відрізняє військовий термін від усіх інших типів номінацій, є зв'язок з військовими науковими концепціями [15, с. 1-3]. Оскільки формування терміну, за думкою В.М. Лейчика, відбувається на основі предметного знання тієї сфери, поняття якої можуть бути інтерпретовані як терміни [23, с. 11-16], відповідно, мовний статус військового терміну підтверджується впливом військової галузі знань.

Військова справа сьогодні відіграє особливу роль для міжнародних відносин; вона є не тільки професійною людською діяльністю, але й елементом культурного, політичного, економічного життя тієї чи іншої країни, невід'ємним елементом традицій і самосвідомості народу [35, с. 17-25]. Не випадково проблема війни й мирного співіснування різних країн знаходиться в центрі уваги спеціалістів різноманітних наукових напрямків. Для лінгвістів особливої уваги заслуговує мова військової справи, зокрема, її термінологія. Відштовхуючись від поняття терміна як особливої номінативної лексичної одиниці специфічної мови, яка використовується для точного найменування спеціальних понять [8, с. 11-12], можна передбачити, що

військові терміни – це спеціальні слова, словосполучення, професіоналізми та ін., які обмежені сферою використання і предметною приналежністю, у даному випадку військовою сферою.

Провести чіткі межі поняття "військовий термін" дуже складно, оскільки сфера функціонування військової термінології досить широка, і чисельні загальноживані терміни отримують в ній особливе, більш вузьке значення. Наприклад, за думкою В.М. Шевчука, військова термінологія містить стійкі одиниці синтетичних або аналітичних номінацій, які закріплені за відповідними поняттями в понятійно-функціональній системі тих чи інших областей військової професії в значеннях, які регламентовані його дефініцією [40, с. 7-9]. Однак не слід обмежуватися лише військовою справою, оскільки всередині цієї великої області існує безліч галузей, які необхідно розглядати як різні самостійні області знань або діяльності [38, с. 82-84]. У зв'язку з цим доцільно виділити наступні групи військової термінології:

- військово-політична термінологія (стратегічна, тактична);
- військово-дипломатична термінологія (організаційна);
- військово-технічна термінологія (відноситься до різноманітних видів і типів збройних сил і родам військ).

Терміни даних груп повсюдно використовуються професіоналами, які пов'язані (так чи інакше) з областю військово-збройних сил, тобто військовослужбовцями, політиками, політичними і військовими оглядачами, працівниками ЗМІ, організаторами всіляких заходів, представниками органів управління в області військово-збройних сил і т.д. Слід зазначити, що лінгвістичні одиниці, які використовуються в розмовній мові військовослужбовцями, відіграють не менш важливу роль, поряд з офіційною, стилістично нейтральною термінологією [15, с. 1-3]. Вони утворюють окрему групу найменувань – професіоналізмів (нерідко

їх зараховують до групи розмовних термінів); такі поняття дуже часто зустрічаються і в ЗМІ.

До військової термінології також можна віднести і мовні одиниці, які хоча б і не визначають військові поняття, але використовуються виключно у військовому середовищі, а в загальному вживанні є маловідомими. Наприклад, в англійській мові: *boondocks* – джунгли, *behavior report* – лист додому, *side arms* – столові прибори і т.д. Військова термінологія також містить емоційно забарвлену лексику, яка, як правило, складається із стилістичних синонімів, які відповідають військовій термінології [35, с. 83-99]. Наприклад, в англійській мові *doughboy* і *infantryman* мають значення "піхотинець". Слід зазначити, що зміна складу військової термінології, особливо її безперервне поповнення, випадання з неї ряду мовних одиниць, трансформація значень і т.д., тісно взаємопов'язані із постійним розвитком і формуванням загальних умов діяльності військово-збройних сил.

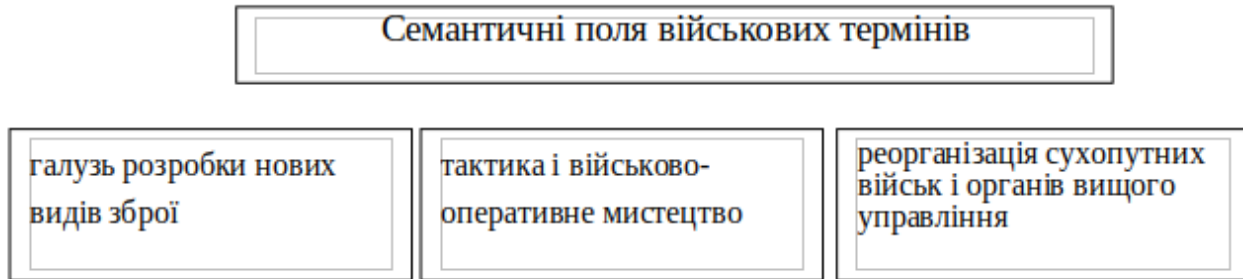
Семантична класифікація військової лексики та термінології охоплює наступні групи [36, с. 11-18]:

– терміни, які охоплюють **галузі розробки нових видів зброї**. Наприклад, в англійській мові: *wire-guarded missile* – керована ракета, *laser range finder* – лазерний далекомір, *rocket-assisted projectile* – активно-реактивний снаряд і т.д.; (*intercontinental ballistic missile* – міжконтинентальна балістична ракета; *rocket-assisted projectile* – активно-реактивний снаряд), радіоелектронних та інших технічних засобів (*beam rider guidance* – наведення за променем; *laser range finder* – лазерний далекомір; *ambush detection device* – (технічний) засіб виявлення засідок);

– терміни, пов'язані с видозміною окремих принципово важливих положень (доктрин), що стосуються **тактики і військово-оперативного мистецтва**. Наприклад, в англійській мові: *electronic countermeasures* – електронна протидія, *embargo* – блокада, заборона, *guerilla war* – партизанська війна і т.д.;

– терміни, які відносяться до **реорганізації сухопутних військ і органів вищого управління**. Наприклад, сферу реорганізації з'єднань та підрозділів різних військ і органів вищого управління англійській мові: *logistics operations center* – центр управління тилом, *besiege* – осадити, обкласти, *bivouac* – ночівля, привал і т.д.

Таблиця 1.1. Концептуальна організація воєнної лексики та термінології

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ВОЄННОЇ ЛЕКСИКИ ТА ТЕРМІНОЛОГІЇ

З лінгвістичної точки зору військові терміни можуть бути класифіковані за структурою (кількістю компонентів), так, виділяються наступні групи термінів:

– терміни-слова (в цю групу входять як прості однослівні терміни, так і складні терміни, які утворюються за рахунок складання основ і які пишуться разом або через дефіс). Наприклад, в англійській мові: *activator* – активатор, *bombardment* – бомбардування, *cockpit* – кокпіт;

– терміни-словосполучення (в цю групу входять складні або багатоконпонентні терміни, які мають структурну і семантичну єдність і уособлюють собою "розчленовану терміновану номінацію" [43, с. 52-53]. Наприклад, в англійській мові: *active loop* – активний цикл, *autopilot servo* – сервопривід автопілота, *auxiliary barrel* – допоміжний циліндр.

Іншу класифікацію надає С.В. Шевчук. Відповідно до неї терміни поділяються за **структурними моделями** на:

1. **Однокомпонентні терміни**, представлені одним словом, наприклад: *gantry* – пускова башта; *spacescraft* – космічний корабель; *landing* – посадка; *drogue* – гальмові системи; *staging* – обробка даних; *separation* – відстикування;
2. **Двокомпонентні терміни**, які представлені словосполученнями, серед яких найчастіше виділяють конструкції:

- **іменник + іменник (N + N)**: *vector impedance* – векторний опір; *control system* – система контролю; *aircraft carrier* – транспорт літака; *oxygen tank* – кисневий балон; *thruster activity* – підвищена активність двигунів; *repress valve* – перехідний клапан; *suit compressor* – компресори; *star field* – зіркове поле; *fuel cell* – танкер з паливом; *entry corridor* – коридор входу в атмосферу; *engine bell* – сопло-двигун; *water reclaimer* – гідрогенератор;
- **прикметник + іменник (Adj + N)**: *steering wheel* – кермо; *lunar module* – місячний модуль; *solar panel* – сонячна панель; *atmospheric regulator* – атмосферний регулятор; *secondary recovery* – страхування; *vehicular airblock* – повітряний шлюз; *final expedition* – завершальна експедиція; *landing pod* – капсула; *binary ring* – бінарний код;

3. **Трикомпонентні конструкції**, до складу яких можуть входити прийменники:

- **прикметник + прикметник + іменник (Adj + Adj + N)**, наприклад: *decaying radioactive isotope* – радіоактивний ізотоп, що розпадається; *tertiary communicational system* – третя комунікаційна система;
- **прикметник + іменник + іменник (Adj + N + N)**, наприклад: *manned space program* – космічний політ із людьми на борту; *lunar module ladder* – сходи місячного модуля; *sustainer engine cutoff* – відключення основного двигуна; *main bus undervolt* – знеструмлення головного

відсіку; lunar module roll – нахил місячного модуля; inertial measurement unit – автоматичне керування; free return trajectory – вільна траєкторія повернення;

- **іменник + іменник + іменник (N + N + N)**, наприклад: *pulse width modulation – широтно-імпульсивна модуляція; voltage conversion range – діапазон перетворення напруги; stabilization and control system – панель керування; instrumentation and communications officer – відділення зв'язку; cabin re-pressurization valve – задвірки; guidance computer data – програми керування; lithium hydroxide canister – каністра гідроксиду літію; corridor control burn – входження у коридор;*

4. **Багатокомпонентні аналітичні терміни**, що мають чотири і більше компонентів, наприклад: *switched mode power converter – перетворювач потужності зі змінним режимом; metal-oxide semiconductor field effect transistor – напівпровідниковий польовий транзистор з оксидним металом; real time computer complex – комп'ютер, що працює в режимі реального часу; reactant valves of the fuel cells – клапани паливних баків; essential hardware emergency power procedure – процедура аварійної подачі енергії лише для основного обладнання; quad heater circuit breaker – перемикач мережі охолодження.*

СПОСОБИ УТВОРЕННЯ термінів фахової воєнної мови

Утворюються воєнні терміни звичайними способами словоутворення, які властиві англійській мові: морфологічними і лексико-семантичними способами, за рахунок запозичень як з інших областей науки і техніки, так і з інших мов, а також на основі з'єднання різноманітних словосполучень [35, с. 98-117]. Нижче наведені способи утворення військових термінів в англійській мові більш детально.

1. Способи утворення термінів-слів:

а) спосіб афіксації – передбачає утворення нових термінів за рахунок приєднання до кореневих елементів афіксів: префіксів і суфіксів. Наприклад, в англійській мові: (-er) *armor*er – завідувач збройним складом, (counter-) *countersniper* – зустрічний снайпер, (-ions) *conscript*ions – заклик, військовий обов'язок, (-ing, -up) *pick (ing)-up* – прийом донесень із землі методом підхоплення тощо;

б) спосіб словоскладання – дозволяє утворення термінів за рахунок з'єднання основ двох або трьох слів. Наприклад, в англійській мові: *battlefield* – поле битви, *rifleman* – стрілок, *countdown* – зворотний відлік, *maintainability* – ремонтна технологічність, ремонтпридатність, *repairman* – технік з ремонту механізмів тощо;

в) спосіб конверсії – передбачає утворення нових термінів за рахунок того, що деякі вже існуючі слова, не видозмінюючись, отримують значення іншої частини мови. Наприклад, в англійській мові: *mortar* – *to mortar* (міномет – обстрілювати мінометним вогнем), *shell* – *to shell* (снаряд – обстрілювати снарядами), *rocket* – *to rocket* (ракета – злетіти як ракета) тощо;

г) спосіб скорочення – дозволяє урізання або відпадання окремих частин звукової оболонки або графічної форми слова. Наприклад, в англійській мові: *USN* (*United States Navy*) – військово-морські сили США, *SLAR* (*side-looking airborne radar*) – літакова радіолокаційна станція бічного огляду, *BOSS* (*biological orbiting satellite station*) – біологічна орбітальна станція тощо. Скорочення в залежності від виду комунікації і реалізації їх у мові прийнято ділити на графічні і лексичні. Графічні скорочення вживаються тільки у письмовій мові, в усній мові вони реалізуються повною формою тих одиниць, які презентують у тексті, наприклад: *FA* – *field artillery* (польова артилерія). До лексичних скорочень відносять усічення, наприклад, *sub* – *submarine* (підводний човен), "телескопічні" слова, наприклад, *radome* = *radar* + *dome* – обтічник антени РЛС, і власне аббревіатури. Аббревіатури

розподіляються на звукобуквенні і акроніми. Звукобуквенні абревіатури є лексичними одиницями і реалізуються у мові алфавітною назвою літер, наприклад: *MG* ['em'dzi:] – *machinegun* (кулемет); *MP* ['em'pi:] – *military police* (військова поліція). Акроніми уособлюють собою лексичні одиниці, які реалізуються у мові відповідно до норм вимови, прийнятій для звичайних слів, наприклад: *FEBA* ['fi :ba:] – *Forward Edge of the battle Area*;

д) спосіб зміни значення терміну – передбачає перенесення значення на основі подібності тих чи інших ознак предметів, об'єктів, явищ, дій, властивостей. Часто перенесення значення здійснюється разом із запозиченням слова з інших сфер діяльності. Наприклад, в англійській мові: *rappelling* (спуск з гори по канату – висадка десанту по канату з вертольота), *acquisition* (здобуття – виявлення цілі) і т.д.

2. Способи утворення термінів-словосполучень.

Багатокомпонентні військові терміни в англійській мові утворюються за рахунок приєднання до слова, яке позначає родове поняття, тих чи інших конкретизуючих ознак для отримання видового поняття. Такого роду терміни фактично є згорнутими визначеннями, які підводять дані поняття до більш загальних і в той же час вказують на їхні специфічні ознаки поняттям [35, с. 110-125]. Що у свою чергу, формує своєрідні термінологічні гнізда, які здатні охоплювати велику кількість різновидів явищ, що позначаються. Терміни-словосполучення класифікуються за кількістю компонентів, з яких вони складаються:

– двоскладові: *guerilla war* – партизанська війна, *dragon's teeth* – протитанкові перешкоди, *intelligence officer* – розвідник, *training area* – основний район навчань, *road block* – замінована ділянка дороги, *weapon system* – ракетний комплекс, *motor vehicle* – військовий автомобіль, автомобіль військового відомства тощо;

– трискладові: *laser range finder* – лазерний далекомір, *tactical air command* – тактичне повітряне командування, *transport helicopter company* – рота середніх транспортних вертольотів, *medical supply agency* – управління з постачання військово-медичного майна тощо;

– чотирискладові: *set your sights on* – ставити перед собою ціль, *give up without a fight* – здатися без бою, *manned aerial weapons system* – пілотована повітряна система зброї, *ground control interception squadron* – ескадрилья наземного наведення винищувачів авіації морської піхоти тощо;

– терміни-словосполучення, які складаються з п'яти і більше компонентів: *multiple-integrated laser engagement system* – багатокомпонентна система лазерного зачеплення, *dual purpose improved conventional munition* – двоступінчасті покращені боєприпаси, *in conjunction with a nuclear detonation* – пересування військ безпосередньо після ядерного вибуху, *dropping and pick-up ground* – майданчик для скидання та приймання донесень тощо.

Слід зазначити, що за великої кількості компонентів в термінах-словосполученнях можуть порушуватися семантико-синтаксичні зв'язки всередині термінологічного ряду [15, с. 1-3], це призводить до розпаду термінів на два і більше окремих поєднання. Для збереження семантико-синтаксичних зв'язків всередині поєднання окремі компоненти з'єднуються дефісом або відокремлюються комою. Наприклад, в англійській мові: *twin-eyed optical system* – біноклярний оптичний прилад, *eight-man infantry squad* – піхотне відділення, *landing craft, infantry* – флагманський десантний корабель тощо.

Таким чином, військові терміни утворюються звичайними, притаманними англійській мові способами словоутворення: морфологічними і лексико-семантичними способами, за рахунок запозичень як з інших областей науки і техніки, так і з інших мов, а також на основі з'єднання різноманітних словосполучень. Серед основних областей функціонування військових термінів в

англійській мові виділяються: а) терміни, які охоплюють область розробки нових видів зброї; б) терміни, які пов'язані з тактикою і військово-оперативним мистецтвом; в) терміни, які відносяться до реорганізації військ і органів вищого управління. Основною характеристикою військових термінів в англійській мові, окрім інших термінологічних властивостей, є особлива сфера функціонування, яка визначається цілим рядом ознак, які дозволяють віднести ті чи інші слова або словосполучення до розряду військової термінології.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

У першому розділі були розглянуті принципи об'єднання слів у лексико-семантичні групи, а також здатність лексичних одиниць співвідноситися з певними класами предметів і з певними поняттями.

Уточнено, що кожен термін, як лексична одиниця, виконує ряд функцій, і, як правило, наводиться наступний перелік функцій: репрезентативна, сигніфікативна, комунікативна, прагматична.

Сукупність термінів конкретних галузей називають терміносистемою. Виділяють такі ознаки терміносистеми: сукупність термінів в межах певної терміносистеми виконує комунікативно-тематичне чи комунікативно-ситуативне завдання; елементи системи безпосередньо чи опосередковано пов'язані між собою; кожен термін існує лише в межах певної терміносистеми або одночасно у кількох; межі між терміносистемами можуть бути більш або менш чіткими; терміносистеми можуть накладатися одна на одну, утворюючи зону перетину.

Існує декілька способів класифікації термінів. Залежно від ступеня спеціалізації значення терміни поділяються на три групи: загальнонаукові, міжгалузеві та вузькоспеціальні. Однією з найістотніших ознак, що відрізняють термін від загальноповживаного слова, є його приналежність до певного термінологічного поля. Термінологічне поле воєнної фахової мови визначається як штучно окреслена область існування терміна, всередині якої він володіє усіма властивими йому ознаками. В процесі дослідження було виявлено 12 тематичних груп досліджуваних в цій роботі термінів.

До того ж були розглянуті питання специфіки військової термінології (на матеріалі англійської мови). Було проведено аналіз військової термінології в англійській мові, який дозволяє виділити їхні специфічні особливості. На основі проведеного аналізу можна зазначити, що основною характеристикою військових

термінів в англійській мові, окрім інших термінологічних властивостей, є особлива сфера функціонування, яка визначається цілим рядом ознак, які дозволяють віднести ті чи інші слова або словосполучення до розряду військової термінології.

А також були розглянуті підходи термінознавців до визначення "військовий термін" і "військова термінологія" у сучасному мовознавстві. Були вивчені основні галузеві групи військової термінології, виявлені їхні подібні і відмінні риси, а також висловлена власна думка про статус військового терміну, який визначає спеціальне поняття військової галузі. У результаті аналізу існуючих думок лінгвістів про статус військового терміну МИ дійшли висновку про те, що найближче до правильного визначення військового терміну дане Л.Л. Нелюбіним, оскільки саме в цій дефініції відображається його функція позначення спеціальних понять військової справи.

До структурних особливостей військової термінології відносимо класифікацію за структурою (кількістю компонентів), яка поділяється на дві групи термінів: терміни-слова і терміни-словосполучення; або класифікацію за структурними моделями, яка поділяється на чотири групи термінів: однокомпонентні терміни, двокомпонентні терміни, трикомпонентні конструкції, багатоконпонентні аналітичні терміни.

РОЗДІЛ 2. ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АНАЛІЗ ВІЙСЬКОВОЇ ЛЕКСИКИ ТА ТЕРМІНОЛОГІЇ

У другому розділі проводиться огляд проблематики перекладу науково-технічних і військових термінів, описаній в роботах видатного вченого, спеціаліста з перекладознавства, прикладної лінгвістики, одного з основоположників перекладу американської військової термінології професора Л.Л. Нелюбіна. Також детально розглядаються скорочення, їх функціонування і специфіка перекладу в галузі військового дискурсу; з'ясовуються основні види скорочень; висвітлюються основні особливості англійської військової лексики; описані прийоми перекладу англійських військових аббревіатур на українську мову; виявлено основні труднощі, з якими можна зіткнутися під час перекладу англійських військових скорочень, а також розглядаються особливості перекладу військових багатокomпонентних термінів.

2.1. Специфіка перекладу військової термінології

Специфіка перекладу науково-технічної і, в тому числі, військової термінології залишаються в зоні наукового інтересу як перекладачів-теоретиків, так і перекладачів-практиків. Досить містко і конкретно проблеми перекладу термінів сформульовані професором Л.Л. Нелюбіним в його книзі "Толковый переводческий словарь" [10, с. 145-146], а визначення перекладацьких прийомів і прийомів перекладу наведені на с. 151 і 165 того ж словника. Детально і докладно основні термінологічні проблеми перекладу представлені у трьох книгах у розділах "Лексические особенности перевода американских военных материалов" [30] [27] [29]. Вказані розділи – найважливіші в структурі цих книг, оскільки лексичні

одиниці, особливо терміни, є носіями величезної інформації, і їх неправильний переклад призводить до суттєвого спотворення сенсу оригіналу.

В них виділяються три основні групи військової лексики: військова термінологія, яка визначає поняття, які пов'язані безпосередньо з військовою справою, збройними силами, способами ведення збройної боротьби і т.д.; військово-технічна термінологія, яка містить науково-технічні терміни, і емоційно забарвлена військова лексика (сленг), яка представлена словами і словосполученнями, які часто вживаються в основному в усній розмовній мові американських військовослужбовців і є фактично стилістичними синонімами відповідних військових термінів.

Кажучи про військову і військово-технічну термінологію, Л.Л. Нелюбін відмічає, що їхній склад не є постійним, а безперервно змінюється внаслідок випадання ряду слів, зміни значень, безперервного поповнення новими термінами. До основних способів утворення військових термінів відносять наступні: морфологічні, включаючи афіксацію, словоутворення, конверсію, аббревіацію; лексико-семантичні, які означають перенесення значення, зміну значення, розширення значення, звуження значення; запозичення як з інших галузей науки, так і з інших мов.

Однією з основних проблем перекладу військових матеріалів автором називається переклад термінів. Під термінами розуміються слова і словосполучення, прийняті для позначення спеціальних понять у тій чи іншій галузі науки та техніки. Поряд з однозначними термінами, які мають точні і чіткі семантичні межі, автор відмічає і багатозначні терміни, які особливо складно передавати у перекладах. Наприклад, термін *security* має значення *охорона, забезпечення, бойове забезпечення, забезпеченість, безпечність, засекреченість, контррозвідка*. Велика кількість термінів має до десяти і більше значень, тому багатозначність навіть однокомпонентних термінів ускладнює їхнє правильне

розуміння і переклад, адекватність якого, за ствердженням автора, повністю залежить від контексту і ситуації.

З точки зору проблеми розуміння і перекладу військові терміни підрозділяються на три групи:

1. Терміни, які позначають реалії іноземної дійсності, ідентичні реаліям і дійсності відповідної країни, наприклад: *field hospital* – польовий шпиталь, *chief of staff* – начальник штабу, *recoil brake* – гальмо відкату.

Розуміння і переклад термінів цієї групи не становить особливих труднощів. Можливі наступні випадки перекладу:

1) як еквівалент використовується український термін, форма якого пов'язана з формою англійського терміну (так звані інтернаціональні терміни), наприклад: *army* – армія, *division* – дивізія, *general* – генерал.

2) як еквівалент використовується український термін, форма якого не пов'язана з формою англійського терміну, наприклад: *rifle* – гвинтівка, *company* – рота.

3) багатоконпонентний англійський термін, який складається із декількох слів, перекладається українським терміном, компоненти якого збігаються з формою і значенням з відповідними компонентами англійського терміну, наприклад: *antitank artillery* – протитанкова артилерія.

4) загальне значення багатоконпонентного терміну повністю збігається зі значенням аналогічного українського терміну, але окремі його компоненти відрізняються від компонентів українського терміну, наприклад: *field equipment* – похідне спорядження, *flame thrower* – вогнемет, *mine detector* – міношукач.

2. Терміни, які позначають реалії іноземної дійсності і які відсутні в реальній дійсності відповідної країни, але які мають загальноприйняті термінологічні еквіваленти, наприклад: *territorial army* – територіальна армія, *headquarters and headquarters company* – штаб та штабна рота. Адекватний переклад таких термінів

досягається шляхом підбирання відповідних українських аналогів і шляхом адекватної заміни, наприклад: *delaying resistance* – маневрена оборона, *fire base* – вогнева група, *classified information* – секретні відомості, *articles of war* – положення про військово-судове діловодство та дисциплінарні стягнення.

Величезне значення під час перекладу термінів цієї групи набуває контекст, який дозволяє вивести загальне значення терміну із значень його компонентів.

3. Терміни, які позначають реалії іноземної дійсності, яких немає в реальній дійсності іншої країни і які не мають загальноприйнятих українських термінологічних еквівалентів, наприклад: *alert hanger* – ангар вильоту за тривоною.

Переклад цих термінів викликає найбільші складнощі, оскільки правильний переклад не може бути зроблено без ретельного, а іноді й навіть етимологічного аналізу його компонентів. Зазвичай переклад цієї групи термінів досягається за допомогою:

а) опису значення англійського терміну: *attack problem* – підготовка та ведення наступального бою, *field study* – вивчення досвіду військ, *ground time* – час перебування (літака) на землі;

б) дослівного перекладу, наприклад: *general staff* – загальний штаб, *tactical air command* – тактичне повітряне командування;

в) часткової або повної транслітерації, наприклад, *master sergeant* – майстер-сержант;

г) транслітерації і дослівного перекладу, наприклад: *chief master-sergeant* – головний майстер-сержант, *Texas tower* – Техаська вежа;

д) транскрибування і перекладу, наприклад: *warrant officer* – ворент-офіцер.

Навіть наведені вище окремі приклади перекладу термінів вже показують усю складність перекладу термінології у військових матеріалах.

У книгах [30] [27] [29] також розкриваються причини термінологічних помилок. Основна помилка полягає у тому, що перекладачі іноді намагаються

знайти буквальну відповідність іншомовному терміну. Іншого роду помилки виникають внаслідок неправильного віднесення терміну до однієї із вже вказаних груп і виборі неадекватного способу перекладу. Ще однією помилкою перекладу є переклад за співзвуччям, тоді як англійський термін або його компоненти за своїм звучанням аналогічні українському терміну, але мають інше значення. Автор радить враховувати реальне значення терміну у цій сфері, у цьому контексті, а також можливу зміну значення терміну при використанні множини (усі ці положення ілюструються наочними прикладами).

2.2. Специфіка функціонування і перекладу воєнних скорочень

Сучасна англійська військова лексика має ряд скорочених лексичних одиниць, які вживаються як в усній мові військовослужбовців, так і в письмовій формі директив, наказів, статутних документів.

В науковій літературі терміни "аббревіатура" і "скорочення" часто застосовуються як синоніми. За думкою видатного лінгвіста О.Д. Мешкова, термін "скорочення" необхідно вживати у широкому значенні слова, і воно являє собою скорочений варіант написання і вимовлення слова (терміну) або словосполучення – незалежно від його структури і характеру отриманої одиниці [25, с. 40]. За свідченням О.П. Шаповалової, О.П. Авер'янова вживає терміни "аббревіатура" і "скорочення" як синоніми [39, с. 55]. Необхідно підкреслити, що деякі лінгвісти критикують такий підхід.

Прихильниками поділу цих двох термінів є Д.І. Алексєєв і В.М. Шокуров. Алексєєв вважає, що існують графічні скорочення і буквені аббревіатури із загальним способом утворення, але з різним типом зв'язку між скороченим словом і його повною формою, а також між аббревіатурою і назвою [1, с. 145]. В.М. Шокуров

розділяє ці два поняття, наприклад, *BBC* він рекомендує відносити до абревіатур, а *private* (від "private soldier") – до скорочень [41, с. 184].

Таким чином, у якості ключових визначень понять "скорочення" і "абревіатура" можна виділити визначення О.Д. Мешкова і В.В. Борисова. О.Д. Мешков трактує поняття "скорочення" як різні процеси, у результаті яких слово, так чи інакше скорочується порівняно зі своїм прототипом [25, с. 32]. В.В. Борисов під абревіатурою розуміє "літеру або коротке поєднання літер, які мають алфавітну схожість з початковим словом або виразом і які використовуються замість цього слова або виразу для стислості" [5, с. 98].

Дослідивши роботи лінгвістів кінця ХХ століття, можна дійти висновку, що під "абревіацією" вони розуміли процес утворення скорочень, а під терміном "абревіатура" вчені розуміли саме слово, отримане в результаті абревіації [13, с. 13].

Скорочення поділяються на лексичні і графічні. Лексичні скорочення вживаються як в усній, так і в письмовій мові. Графічні скорочення не вживаються в усній мові, але мають вживання в письмовій мові. Графічні скорочення не є словами і використовуються тільки на письмі, а при читанні розшифровуються і читаються повністю (наприклад, *Svc Plt* – "service platoon" – "взвод обслуговування") [11, с. 25].

В.В. Борисов підрозділяє лексичні скорочення на дві категорії:

– скорочення на основі перетворення, серед яких можна виділити усічення (наприклад, *co* – "company" – "рота" і абревіатури;

– скорочення на основі опущення (наприклад, *private* – від "private soldier" – "солдат, військовослужбовець нижчого звання" [5, с. 54].

Абревіатури (буквені скорочення) підрозділяються на абревіатури, які вимовляються за назвами букв (наприклад, *FDA* – forward defense area – "передовий район оборони"), і акроніми – слова, отримані із початкових букв початкового поєднання слів, які можна вимовляти не за окремими буквами, а повністю

(наприклад, *FEBA* – "Forward Edge of Battle Area" – "передній край району оборони") [5, с. 55].

Необхідно зазначити, що в деяких випадках скорочення змінюються морфологічно і фонетично, тобто переходять з одного виду скорочення в інший.

Скорочення можуть бути у реченні головними та другорядними членами. Виходячи з правил англійської граматики, вони можуть приймати відповідне морфологічне оформлення. Але іноді виявляються деякі невідповідності цим правилам. Наприклад, можна зіткнутися з нестійкою формою множини або ж з нестійкою орфографією. Так, у першому випадку форми множини можуть бути вказані інакше, наприклад, *these MOS* (military occupational specialties) і *these MOSs*. А у другому випадку суфікс *-s* може приєднуватися з апострофом і без нього: *ten ICBM's* (intercontinental ballistic missiles) і *ten ICBMs*.

Насправді формування множини скорочень здійснюється через додавання суфікса *-s* у кінці скорочення, незважаючи на спосіб утворення множини повної форми даного скорочення. Наприклад, *POW* (prisoner of war) – *POWs* (prisoners of war); *EM* (enlisted man) – *EMs* (enlisted men).

Поява великої кількості скорочень у наш час призводить до труднощів у їхньому перекладі, оскільки одне скорочення може мати багато значень. Наприклад, в деяких бойових документах офіційний порядок написання скорочень не дотримується, більше того, в реченні скорочення можуть мати різні синтаксичні функції, отже, і різне морфологічне оформлення (форма минулого часу, форма множини, форма присвійного відмінка, оформлення артиклем). Це формує певні труднощі під час перекладу військових скорочень.

При здійсненні перекладу скорочень необхідно звертатися до словника, однак навіть словники не можуть надати всі значення скорочень, які зустрічаються у матеріалі. Саме з цієї причини необхідно знати прийоми перекладу скорочень. У першу чергу необхідно вивчити контекст і зробити спробу визначити значення

певного скорочення. Потім необхідно ретельно проаналізувати структуру скорочення і розшифрувати його компоненти.

Прийоми перекладу англійських військових абревіатур на українську мову:

– повне запозичення: скорочення *WS* – "weapon system" – "система озброєння" українською мовою буде позначатися цими ж латинськими літерами;

– транслітерація: *NATO*, яке українською мовою буде передаватися як "НАТО";

– транскрибування разом з калькуванням: *ATL* – "Alpha team leader" – "командир групи Альфа";

– розшифрування скорочення і його переклад: *FEBA* – "Forward Edge of Battle Area" – "передній край району оборони";

– розшифрування скорочення і його переклад з наступним формуванням у мові перекладу нового скорочення: *CIA* – "Central Intelligence Agency" – "ЦРУ" [6, с. 2].

Вищенаведені особливості скорочень є підтвердженням того факту, що вони багато в чому відрізняються від звичайних лексичних одиниць. Під час перекладу скорочень необхідно брати до уваги їхні особливості, а також знати основні прийоми перекладу скорочень.

Серед труднощів, які часто зустрічаються під час перекладу скорочень можна виділити:

1) складність перекладу скорочень полягає в тому, що абревіація розповсюджується на всі частини мови: дієслова (*atk* – attack), іменники (*svc* – service), прикметники (*subor* – subordinate), прислівники (*NW* – North-West), прийменники (*w/o* – without);

2) недотримання правил написання скорочень (малими та великими літерами, з розділовими знаками та без них);

3) у певному контексті скорочення мають певне синтаксичне значення, у зв'язку з яким вони перетворюються морфологічно (приймають форму множини, використовуються з артиклем, приймають форму присвійного відмінка і т.д.) [28, с. 10].

Ще однією особливістю військової лексики є наявність індексних позначень і умовних знаків, які застосовуються для позначення різних типів озброєння і військової техніки. Ці умовні позначення повинні бути добре відомі як усному, так і письмовому перекладачу [19, с. 120]. Приклад: індекс *СН-57А* розшифровується як *С* – вантажний, *Н* – гвинтокрил, *57* – номер конструкції, *А* – модифікація.

Для розшифрування даного типу умовних знаків застосовуються спеціальні таблиці, описані в статутах. Скорочення притаманні й іншим мовам, але тільки в англійській мові вони найбільш численні і є характерною рисою англійської мови.

Матеріалом цього дослідження слугує польовий статут армії США з підготовки снайперів (DOA Sniper Training 1994). У ньому було виявлено 786 військових термінів, а кількість термінів-скорочень складає 146 (19% від загальної кількості).

Щоб простежити за частотою використання того чи іншого способу перекладу скорочень, необхідно керуватися класифікацією способів передачі англійських військових абревіатур на українську мову, наприклад, запропонованою спеціалістом в галузі теорії перекладу В.Н. Комісаровим. Він пропонує розділяти трансформації на дві групи:

1. Лексичні і граматичні, де лексичні містять:

- транскрибування;
- транслітерацію;
- калькування;
- лексико-семантичну заміну (конкретизацію, генералізацію, модуляцію);

а граматичні містять:

- дослівний переклад;
- членування речень;
- об'єднання речень;
- граматичні заміни (форми слова, частини мови, члена речення).

2. Лексико-граматичні, які містять:

- антонімічний переклад;
- описовий переклад;
- компенсацію [18, с. 11].

Під час перекладу скорочень в польовому статуті армії США з підготовки снайперів (DOA Sniper Training 1994) застосовуються наступні способи:

1. Переклад повної форми – це часто використовуваний спосіб. У нашому випадку 60 термінів із 146 (41%) було перекладено за допомогою нього.

Приклад 1: *SEO* (Sniper employment officer) – "офіцер з використання снайперів";

Приклад 2: *EVENT* (end of evening nautical twilight) – "кінець вечірніх навігаційних сутінків".

2. Часто використовуються також і лексико-семантичні заміни. У нашому випадку такий тип перекладу зустрічався 33 рази з 146 (а це 23%).

Приклад 1: *LBE* (Loading-bearing equipment) – "розвантажувальна система";

Приклад 2: *MRE* (Meal, ready-to-eat) – "сухий пайок".

3. Транскрибування і транслітерація застосовуються в 26 випадках із 146 (що складає 18%).

Приклад 1: *SAGE* (semi-automatic ground environment) – "СЕЙДЖ";

Приклад 2: *MII* (measoring, interference, jamming, and intrusion) – комплексні радіоелектронні перешкоди "Міджі".

4. Описовий переклад зустрічався 14 разів із 146 (10%).

Приклад 1: *CLP* (Cleaner, lubricant, preservative) – "мастило для консервації";

Приклад 2: *SHELREP* (Shelling report) – "повідомлення про обстріл артилерією супротивника".

5. Переклад повного терміну і формування нової аббревіатури вже на мові перекладання. Таких прикладів зустрілося 13 з 146 (8%).

Приклад 1: *CIA* (Central Intelligence Agency) – ЦРУ (Центральне розвідувальне управління);

Приклад 2: *NOD* (night observation device) – ПНБ (прилад нічного бачення).

Отже, переклад військових текстів має ряд особливостей, оскільки військова термінологія уособлює собою специфічний мовний матеріал. Характерними лінгвостилістичними особливостями військового дискурсу є структурованість і чіткість формулювань, логічність і стислість викладу, велика кількість військової термінології, наявність аббревіатур і скорочень. Під час аналізу було розглянуто різноманітність підходів до визначення термінів "скорочення" і "аббревіатура" і виявлено декілька особливостей у розумінні цих термінів різними дослідниками. Термін "скорочення" може визначати як процес словоутворення, так і його результат, а також має більш широке значення порівняно з "аббревіатурою". При здійсненні перекладу аббревіатур і скорочень можна виділити найбільш популярні способи, які містять переклад повної форми, лексико-семантичні заміни, транскрибування і транслітерацію. Найбільш часто використовуваним способом перекладу є переклад повної форми (41%), далі йде лексико-семантичні заміни, на третьому місці спосіб транскрибування і транслітерації скорочень (23%), потім йде описовий переклад (10%), і найменш задіяним виявився переклад повного терміну і формування нової аббревіатури (8%).

2.3. Переклад військових багатокomпонентних термінів

Багатокомпонентні терміни почали ідентифікувати об'єкт без звернення до додаткової інформації. Вони стали типовими для нових наук, що розвиваються і галузей знань, через можливість формулювання нового поняття внаслідок перетинання його компонентів.

Військова сфера не стала виключенням. Безперервний розвиток збройних сил у зв'язку з геополітичним станом, що постійно змінюється призвів до появи нових військових реалій і відповідно нових військових термінів. Значна частина військової термінології представлена багатокомпонентними термінами – композитами, що ускладнює й без того складний процес перекладу військових термінів. Велику кількість багатокомпонентних термінів не можна знайти в спеціалізованих словниках і довідниках, що пояснюється їхньою громіздкістю, а також практично безмежною можливістю композитоутворення і сполучуваності компонентів.

Для того, щоб перекласти багатокомпонентний військовий термін, перекладачу важливо розмежовувати компоненти складного слова, відшукати вдалу відповідність для кожного компонента з урахуванням галузі використання і контексту, а після цього грамотно передати значення терміну за допомогою засобів рідної мови.

Часто в дослідженнях з перекладу (зокрема, з англійської мови) замість визначення "багатокомпонентні терміни" можна зустріти поняття "атрибутивні конструкції" або "атрибутивні словосполучення". Мова йде про такі словосполучення в англійській мові, які мають "цілий ряд специфічних особливостей і ставлять перед перекладачем чимало складних задач" [17]. Атрибутивна конструкція – це, як правило, ланцюг визначень, який складається з декількох елементів і має структурно-семантичні зв'язки.

Л.В. Щерба охарактеризував складені терміни як поєднання зі слів, які мають структурну і семантичну єдність і уособлюють собою розчленовану терміновану номінацію [42].

Оскільки не існує єдиного підходу у визначенні вищеназваних словосполучень, будемо у якості багатокomпонентних термінів розуміти полілексемне термінологічне сполучення стійкого типу з числом роздільнооформлених повнозначних компонентів у два і більше.

Розвиток військової науки привів до появи нових термінів і до необхідності їхнього адекватного перекладу. Сучасна англійська військова термінологія охоплює галузь розробки нових видів зброї (*intercontinental ballistic missile* – міжконтинентальна балістична ракета; *rocket-assisted projectile* – активно-реактивний снаряд), радіоелектронних та інших технічних засобів (*beam rider guidance* – наведення за променем; *laser range finder* – лазерний далекомір; *ambush detection device* – (технічний) засіб виявлення засідок); сферу реорганізації з'єднань та підрозділів різних військ і органів вищого управління (*logistics operations center* – центр управління тилом); область нових досягнень у тактиці і оперативному мистецтві (*electronic countermeasures* – електронна протидія).

В цілях реалізації науково-дослідницької роботи були досліджені статuti і інструкції армій США і НАТО з англійської на українську мову (Joint publication 3-16 "Multinational operations", APP-6A "Military symbols for land based systems", FM 1-100 "Army aviation operations", ATP 3-21.11 "SBCT Infantry rifle company", FM 90-26 "Airborne operations" та ін.). Була здійснена вибірка та класифікація способів перекладу багатокomпонентних військових термінів.

Основними способами перекладу військових багатокomпонентних термінів доцільно вважати:

- 1) переклад за допомогою аналогічної препозитивної атрибутивної групи;
- 2) переклад за допомогою перестановки компонентів;

- 3) переклад за допомогою поєднань типу "іменник + прийменник + іменник";
- 4) описовий переклад.

Переклад за допомогою аналогічної препозитивної атрибутивної групи, який зберігає послідовність елементів під час перекладу, не завжди можна застосувати у зв'язку з фіксованим порядком елементів мовних одиниць в англійській мові на відміну від української мови. Подібні способи перекладу перекладачі-синхроністи А. Фалалеев і О. Малофеева дали назву "Зелене яблуко" і "Один-два-три" (в залежності від кількості елементів у словосполученні: два або три).

Приклади перекладу:

Combat cruise formation – бойова похідна побудова;

Unmanned aerial vehicle – безпілотний літальний апарат;

Minimum safe distance – мінімальна безпечна дистанція;

Parachute assault – парашутне висадження.

Під час перекладу англійських термінів часто доводиться змінювати компоненти атрибутивної групи. Послідовність компонентів при цьому може бути різною. Якщо брати, наприклад, словосполучення з трьох слів, ми можемо навести наступні послідовності перекладу компонентів: "3-1-2" (*coast guard helicopter* – вертоліт берегової охорони; "3-2-1" (*data processing system* – система обробки даних); "1-3-2" (*distant enemy targets* – віддалені цілі супротивника). Для адекватного перекладу термінів з великою кількістю компонентів слід виділити головне слово, залежні слова або словосполучення і визначити логічні і смислові зв'язки між компонентами.

Наприклад:

2-4-3-1

General support aviation battalion – батальйон основної повітряної підтримки.

Переклад за допомогою додавання прийменника використовується тоді, коли атрибутивна група сполучення виражає адвербіальні відношення. У цьому випадку також можуть застосовуватися елементи описового перекладу, тому як дослівний переклад призвів би до спотворення сенсу.

Combat-ready unit – готовий до бою підрозділ;

Field-expedient camouflage – камуфляж із підручних матеріалів;

Aviation liaison team – група із забезпечення зв'язку авіації;

Long barreled model – модель з довгим стволом.

Описовий переклад – це спосіб перекладу, який використовується у тих випадках, коли немає іншої можливості передачі мовної одиниці через відсутність або незбіг еквівалентів і аналогів у мові перекладу. Суть описового перекладу полягає в передачі значення іноземного слова за допомогою пояснення. Часто описовий переклад використовується також для перекладу військових жаргонізмів.

Full metal jacket round – куля з суцільнометалевою оболонкою;

Fat hawk operations – операції з доставки вантажу з використанням вертольота UH60;

Riot control missions – операції з боротьби з масовими заворушеннями;

Kill house – приміщення для тренувань зі штурму та ліквідації цілі.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ БАГАТОКОМПОНЕНТНИХ ТЕПМІНОЛОГІЧНИХ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ

Слід зазначити наступні способи перекладу багатокomпонентних термінів:

1) за допомогою аналогічної препозитивної атрибутивної групи, наприклад: *mobile cargo platform* – рухома вантажна платформа; 2) за допомогою перестановки компонентів, наприклад: *service battery ammunition section* – відділення боєживлення батареї обслуговування; 3) за допомогою поєднань типу "іменник + прийменник + іменник", наприклад, *blackout road march* – марш дорогами з

вимкненими фарами; 4) за допомогою описового перекладу, наприклад: *Tank heavy task force* – тактична група з величезним переважанням танків.

Істотною є наступна рекомендація щодо послідовності проведення семантико-синтаксичного аналізу під час перекладу багатокомпонентних термінів:

- 1) перекласти ключове слово, яким, як правило, є останнє слово термінологічного ряду;
- 2) проаналізувати смислові зв'язки всередині цілого ряду між компонентами і виокремити смислові групи, причому аналіз ведеться з першого слова зліва направо;
- 3) встановити зв'язки між виділеними смисловими групами і здійснити переклад цілого термінологічного ряду, починаючи з ключового слова послідовно справа наліво;
- 4) провести стилістичний аналіз і відредагувати переклад. Здійснюється докладний розбір прикладів. Особливу увагу приділяють передачі назв і індексних позначень, які входять до складу багатокомпонентних термінів, які слугують для найменування різних зразків озброєння та бойової техніки. Тут виділяються такі особливості. В українській мові використовується зворотний порядок чергування компонентів: назва або індексне позначення, як правило, ставиться на останнє місце; за наявності в американському варіанті того чи іншого в українському перекладі назва передує індексному позначенню; калібр і національна приналежність виносяться на перше місце; за необхідності вводиться відповідне пояснювальне слово. Наприклад, *Sergeant missile* – керована ракета "Сержант", *XC-142A VSTOL* – літак вертикального злету і приземлення XC-142A. У тих випадках, коли в оригіналі надається тільки назва або індексне позначення без назви типу озброєння, під час перекладу ця назва додається: *the Falcon* – керована ракета "Фалкон", *the M113* – бронетранспортер M113. При перекладі на українську мову номенклатурних позначень різних видів озброєння і бойової техніки, як правило, надається розгорнутий переклад: *rifle, automatic, cal.30, Browning, M1918/A2* – другий варіант модернізованої моделі кулемета з ручним керуванням системи "Браунінг" зразка 1918 року калібру 7,62 мм.

Розглянуті вище особливості і прийоми перекладу термінів, скорочень, а також деяких назв і позначень, які зустрічаються у науково-технічних матеріалах, зокрема, військових, і виділених професором Л.Л. Нелюбіним відносять до основних рекомендацій, які можуть допомогти під час підготовки і у практичній роботі перекладачів.

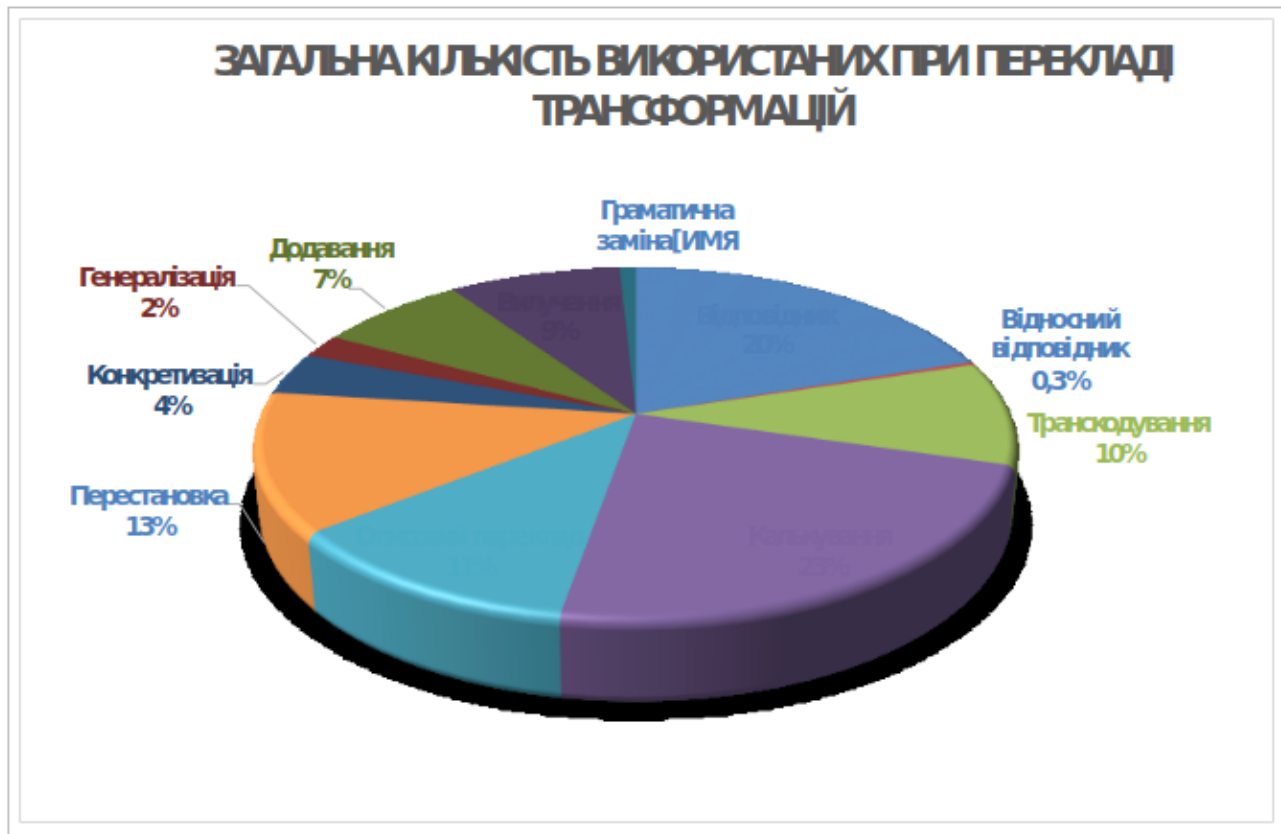

Рис.2.1 Відсоткова ілюстрація перекладацьких трансформацій

Дане дослідження не вичерпує всієї повноти питання, яке досліджується, і можна навести більш детальну класифікацію способів перекладу багатокomпонентних військових термінів. Також необхідно враховувати, що деякі способи перекладу не завжди піддаються класифікації і можуть містити елементи декількох прийомів перекладу.

Виходячи з отриманих результатів дослідження, можна прийти до висновку, що усі перераховані вище способи є основними під час перекладу

багатокомпонентних термінів, але кінцевий вибір того чи іншого способу залежить у кожному конкретному випадку від лексичного наповнення атрибутивної багатокомпонентної групи, а також від інформаційного навантаження всього контексту. Тому при перекладі багатокомпонентних термінів слід проводити ретельний семантико-синтаксичний аналіз.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

У другому розділі було проведено огляд проблематики перекладу науково-технічних і військових термінів, яка описана у працях видатного вченого, спеціаліста з перекладознавства, прикладної лінгвістики, одного з основоположників перекладу американської військової термінології професора Л.Л. Нелюбіна, детально розглянуто способи перекладу багатокomпонентних термінів, складнощі перекладу різного роду скорочень, аббревіатур та ін. і виділені основні рекомендації, які можуть бути корисними під час підготовки і практичної роботи перекладачів.

До того ж були розглянуті скорочення, їх функціонування і специфіка перекладу в області військового дискурсу, а також такі поняття, як "скорочення", "аббревіатура"; виявлено основні види скорочень: лексичні і графічні; висвітлено основні особливості англійської військової лексики, такі як індексне позначення терміну і застосування умовних знаків, які використовуються для позначення різних типів озброєння і військової техніки; представлені прийоми передачі англійських військових аббревіатур українською мовою, які містять переклад повної форми, лексико-семантичні заміни, транскрибування і транслітерацію, описовий переклад, а також переклад повного терміну і формування нової аббревіатури; виявлено основні труднощі, з якими можна зіткнутися під час перекладу англійських військових скорочень; у висновку підбиваються підсумки і виявляється відсоткове співвідношення використання прийомів перекладу аббревіатур і скорочень.

А також розглянуто результати науково-дослідницької роботи з аналізу способів перекладу військових багатокomпонентних термінів; наводяться визначення понять "термін", "багатокomпонентний термін", їх взаємозв'язок з поняттям "атрибутивна конструкція"; з позиції розвитку збройних сил США і НАТО розглядаються особливості перекладу військових термінів; виділені основні

способи перекладу: за допомогою аналогічної препозитивної атрибутивної групи;
за допомогою перестановки компонентів; за допомогою поєднань типу "іменник +
прийменник + іменник"; описовий переклад.

ВИСНОВКИ

У своєму дослідженні ми прийшли до висновку, що терміни в області військових знань володіють такими характерними ознаками як однозначність, нейтральність. Для військових термінів характерна співвіднесеність з поняттям, яке можна точно визначити, прагнення до однозначності. Це призводить до того, що цілий ряд військових термінів набуває незалежності від контексту і, отже, може перекладатися за допомогою лексичного еквіваленту. Однак це не означає, що військовий термін абсолютно незалежний від контексту, мова йде лише про те, що термінологічне значення слова зазвичай не схильне до контекстуальної зміни, але виявляється воно в контексті. Існує багато військових термінів, які є окремими значеннями неспеціальних слів або ж мають декілька термінологічних значень.

З'ясовано, що помилки під час перекладу військових термінів зазвичай призводять до серйозних смислових спотворень оригіналу, особливо під час перекладу військових текстів, таких як бойові документи, статuti і настанови, інструкції і технічні описи, військово-наукові статті, військова публіцистика, де точність перекладу є однією з головних вимог. Щоб уникнути подібних помилок перекладач повинен прагнути детально вивчити ту область військової науки або техніки, у якій він працює, і домогтися вичерпного розуміння змісту понять, які виражені військовим терміном.

Важливо зазначити, що до перекладу військових термінологічних одиниць не слід підходити як до легкої справи. Питань тут чимало, їхнє вирішення вимагає праці, часу, досвіду і кмітливості. В процесі перекладу терміну можна виділити два етапи:

1. З'ясування значення терміна у контексті.
2. Переклад значення українською мовою.

Визначено, що основним прийомом перекладу військового терміну і терміну-скорочення є переклад за допомогою лексичного еквіваленту.

Під час перекладу військових текстів, крім перекладу з використанням термінологічного еквіваленту, використовується також поєднання транскрипції та дослівного перекладу, описовий переклад, тобто переклад за допомогою опису значення терміну.

Уточнено, що еквівалент – постійна лексична відповідність, яка точно співпадає зі значенням слова. Військові терміни, які мають еквіваленти в українській мові, відіграють важливу роль під час перекладу. Вони є опорними пунктами в тексті, від них залежить розкриття значення інших слів, вони дають можливість визначити характер тексту. Тому необхідно вміти знаходити відповідний еквівалент в українській мові, для чого слід постійно наповнювати свою базу військових термінів-еквівалентів.

З'ясовано, що військові терміни перекладаються також за допомогою описового прийому. Цей прийом використовують у випадку відсутності відповідного значення слова в словнику і в українській мові. У випадку зі скороченням це може бути і переклад в розгорнутій формі.

Іншими прийомами перекладу військових термінів є калькування, транскрибування і транслітерація.

Відхилення від основного принципу перекладу "термін перекладається терміном" допускаються головним чином у тих випадках, коли термін в даному тексті не має термінологічного значення, не несе значного семантичного навантаження і, звісно, якщо він позбувся зв'язку з відповідною терміносистемою.

Зрозуміло, що мова йде не про переклад окремих слів і словосполучень, які були взяті окремо, поза контекстом. Переклад окремих складових одиниць будь-якого контексту повинен здійснюватися з урахуванням всього комплексу складу і мовної форми матеріалу, що перекладається. Важливим є не окрема, формальна, а

загальна функціональна стилістична відповідність. При цьому слід пам'ятати, що одні й ті ж види мовних стилів мають різноманітні норми в українській і англійській мовах. Тому перекладач не завжди повинен прагнути обов'язково перекласти кожне слово, точно передаючи його емоційне і стилістичне забарвлення, бо кінцевий загальний результат не буде знаходитися у відповідності з нормами даного виду мовного стилю в українській мові. Слід зазначити, що таких відповідностей дуже мало. В більшості випадків доводиться діяти не способом підбору еквівалентної лексики, а іншим методом – методом компенсації. Нерідко перекладачі, намагаючись досягти повної ідіоматичності забувають про необхідність передачі національного мовного колориту.

Отже, у цій роботі було уточнено поняття військового терміну, описано основні лексико-семантичні групи військової термінології, виявлено способи утворення військової лексики та термінології, проаналізовано способи перекладу військової лексики та термінології.

АНОТАЦІЯ

В даній роботі розглянуті різні принципи об'єднання слів в лексико-семантичні групи, а також здатність лексичних одиниць співвідноситися з певними класами предметів і з певними поняттями. Розглядаються питання специфіки військової термінології (на матеріалі англійської мови). Метою даної роботи є також розгляд підходів термінознавців до визначення "військовий термін" і "військова термінологія" у сучасному мовознавстві. Були вивчені основні галузеві групи військової термінології, виявлені їхні подібні і відмінні риси, а також висловлено власну думку на статус військового терміна, який визначає спеціальне поняття військової галузі. В роботі проводиться огляд проблематики перекладу науково-технічних і військових термінів, які описані в роботах видатного вченого, спеціаліста з мовознавства, прикладної лінгвістики, одного з основоположників перекладу американської військової термінології професора Л.Л. Нелюбіна. В роботі детально розглядаються способи перекладу багатокomпонентних термінів, складнощі перекладу різного роду скорочень, абревіатур та ін. В даній роботі розглядаються скорочення, їх функціонування і специфіка перекладу в області військового дискурсу, а також такі поняття, як "скорочення" і "абревіатура"; виявляються основні види скорочень: лексичні і графічні. Висвітлюються основні особливості англійської військової лексики, такі як індексне позначення терміну і застосування умовних знаків, які використовуються для позначення різних типів озброєння і військової техніки. В роботі представлені прийоми передачі англійських військових абревіатур українською, які містять переклад повної форми, лексико-семантичні заміни, транскрибування і транслітерацію, описовий переклад, а також переклад повного терміну і формування нової абревіатури. Виявляються основні труднощі, з якими можна зіткнутися під час перекладу англійських військових скорочень. Підбиваються підсумки і виявляється відсоткове співвідношення

вживання прийомів перекладу абревіатур і скорочень. В даній роботі розглядаються результати науково-дослідницької роботи з аналізу способів перекладу військових багатокомпонентних термінів. Наводяться визначення понять "термін", "багатокомпонентний термін", їх взаємозв'язок з поняттям "атрибутивна конструкція". З позиції розвитку збройних сил США і НАТО розглядаються особливості перекладу військових термінів. Виділені основні способи перекладу: за допомогою аналогічної препозитивної атрибутивної групи; за допомогою перестановки компонентів; за допомогою поєднань типу "іменник + прийменник + іменник"; описовий переклад.

Ключові слова: лексико-семантична система, лексико-семантичне поле, лексико-семантична група, лексико-семантичний варіант, військова лексика, військова термінологія, англомовні військові терміни, способи утворення термінів, лексичні одиниці, поняття, військова справа, військова термінологія, військовий термін, спеціальне поняття, номінативна одиниця, підсистема, терміносфера, вид термінології, переклад, перекладознавство, термін, військовий, абревіатура, графічні скорочення, лексичні скорочення, абревіатура, усічення, акроніми, лексико-семантичні заміни, транскрипція, транслітерація, описовий переклад, багатокомпонентний термін, військовий переклад, військовий термін, атрибутивна конструкція, перестановка компонентів під час перекладу, описовий переклад.

ABSTRACT

This paper deals with the specifics of military terminology (on material of English language). The aim of this paper is to examine the approaches of terminologists to the definition of "military term" and "military terminology" in modern linguistics. The main branch groups of military terminology were studied, their similar and distinctive features are revealed, and also own opinion on the status of the military term designating a special concept of military area is expressed. The paper is a review of the main translation problems of the scientific, technical and military terms, described in the works of the outstanding scientist, the expert on translation science, applied linguistics, one of the founders of translation of the American military terminology professor L.L. Nelyubin. In the present paper the ways of translation of multicomponent terms, complexities of translation of different kinds of reductions, abbreviations, etc., identifies the main types of abbreviations: lexical and graphic. The paper highlights the main features of the English military vocabulary, such as the index designation of the term and the use of conventional signs, which are used to designate different types of weapons and military equipment. The paper identifies methods for transferring English military abbreviations into Ukrainian, which include translation of the full form, lexical-semantic replacements, transcription, transliteration, descriptive translation, as well as translation of the full term and the formation of a new abbreviation. The paper identifies difficulties that can be encountered when translating English military abbreviations. In conclusion, the paper summarizes the results and determines the frequency of the use of abbreviation translation techniques. This paper deals with the results of research work on the analysis of the military multicomponent terms ways of the translation. Definitions of the concepts "term", "multicomponent term", their interrelation with the concept "attributive design" are given. Considering the development of USA and NATO armed forces the features of the translation of military terms are revealed. The main ways of the translation are allocated:

by means of similar prepositive attributive group; by means of components shift; by means of combinations like "a noun + a pretext + a noun"; descriptive translation.

Key words: lexico-semantic system, lexico-semantic field, lexico-semantic group, lexico-semantic variant, military vocabulary, military terminology, English-speaking military terms, ways of forming terms, lexical units, notions, warfare, military terminology, military term, special concept, nominative unit, military subsystem, military terms sphere, type of terminology, translation, term, military, abbreviation, composite, graphic abbreviations, lexical abbreviations, abbreviation, truncation, acronyms, lexical and semantic substitutions, transcription, transliteration, descriptive translation, multicomponent term, military translation, military term, attributive structure, shift of components when translating, descriptive translation.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеев Д.И. О словаре сокращений русского языка // Лексикографический сборник. М., 1963. Вып. VI.
2. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов (2-ое изд., стереотип.). – М.: "Советская энциклопедия", 1969. – 608 с.
3. Береговская Э.М. Молодежный сленг // Вопросы языкознания. 1966. №3.
5. Борисов В.В. Аббревиация и акронимия. Военные и научно-технические сокращения в иностранных языках / под ред. А.Д. Швейцера. М.: Воениздат, 1972. 318 с.
6. Буцков И.Г., Поталуи В.В. Сокращения в английской военной лексике // Международный журнал экспериментального образования. 2011. №8
7. Гарбовский Н.К., Мишкурое Э.Н. Военный перевод в современном мире (теоретико-методологические, лингвистические, военно-исторические и социально-политические аспекты) // Вестник Московского государственного университета. 2010. №2
8. Гринев-Гриневиц С.В. Терминоведение // Учебн. пособие для студ. ВУЗов. – М.: Издат. центр "Академия", 2008. – 304 с.
9. Даниленко В.П. Русская терминология: опыт лингвистического описания. – М.: "Наука", 1977. – 246 с.
10. Дормидонтов А.А., Нелюбин Л.Л. Учебник военного перевода. Английский язык. М.: Воениздат, 1972. 654 с.
11. Дубенец Э.М. Лексикология современного английского языка. М.: Глосса-Пресс. 2002. 192 с.
12. Звегинцев В.А. Семасиология. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1957

13. Ильченко Л.М. Компрессивное словообразование как один из способов реализации принципа языковой экономии: автореф. дисс. канд. филол. наук. Пятигорск. 1994. 35 с.
14. Канделаки Т.Л. Семантика и мотивированность терминов. – М.: "Наука", 1977. – 167 с.
15. Каюмова Д.Ф., Шайдуллина А.И. Лингвокультурологическая характеристика военной терминологии современного английского языка // Вестник КГУКИ, 2017. – 3 с.
17. Комиссаров В.Н., Рецкер Я.И., Тархов В.И. Пособие по переводу с английского языка на русский. Ч. 1. М.: Изд-во лит-ры на иностр. яз., 1960. С. 89
18. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. М.: Высшая школа, 1990. 253 с.
19. Копрева Л.Г. Специфика перевода сокращений в английской военной лексике // Общество: социология, психология, педагогика. 2012. №2
20. Коровушкин В.П. Нестандартная лексика в английском и русском военных подязыках (понятийный аппарат) // Вестник Оренбургского государственного университета. 2003. №4
21. Кочарян Ю.Г. 2012 [Электронный ресурс]
22. Лату М.Н. Военная терминология в современном политическом дискурсе // Политическая лингвистика. 2011. №3
23. Лейчик В.М. Терминоведение: предмет, методы, структура (4-е изд.). – М.: "Либроком", 2009. – 256 с.
24. Манерко Л.А. Язык современной техники: ядро и периферия // Монография. – Рязань: РГПУ им. С.А. Есенина, 2000. – 138 с.
25. Мешков О.Д. Словообразование современного английского языка. М.: Наука, 1976. 312 с.

26. Миньяр-Белоручев Р.К. Учебник военного перевода: Французский язык. Общий курс // Р.К. Миньяр-Белоручев, В.П. Остапенко, А.Ф. Ширяев. М.: Воениздат, 1984. 444 с.

27. Нелюбин Л.Л. Военный перевод и его особенности // А.А. Дермидонтов, Л.Л. Нелюбин, А.А. Васильченко. Учебник военного перевода. Английский язык. М., 1972. 444 с.

28. Нелюбин Л.Л., Дормидонтов А.А., Васильченко А.А. Учебник военного перевода. Английский язык. Общий курс. М.: Воениздат, 1981. 380 с.

29. Нелюбин Л.Л. Перевод боевых документов армии США. М.: Воениздат, 1989. 269 с.

30. Нелюбин Л.Л. Толковый переводоведческий словарь. 3-е изд. М.: Флинта-Наука, 2003. 318 с.

31. Пекарская Л.А. О принципах и методике анализа современной военной терминологии // Подготовка и использование научно-технических словарей в системе информационного обеспечения. М.: Русский язык, 1986

32. Пыриков Е.Г. Военная терминология как объект сопоставительных исследований // Функционирование системы языка в речи. М.: Изд-во МГУ, 1989

33. Русский язык и советское общество (социолого-лингвистическое исследование). Лексика современного русского языка / под ред. М.В. Панова. М.: Наука, 1968

34. Рябов А.Г. Метафора в терминообразовании (на примере военной терминологии) // Вестник Костромского государственного университета им. Н.А. Некрасова. 2009. Т. 15. №3

35. Рябова Е.А. Проблемы и принципы систематизации терминологии: на материале сопоставительного анализа ракетно-космической лексики английского и русского языков // Диссер. ... кандидат. филолог. наук. – Москва, 2010. – 208 с.

36. Самигуллина А.Д. Особенности становления лексико-семантического поля "Военное обмундирование" в английском и русском языках // Автореф. диссер. ... кандид. филолог. наук. – М., 2009. – 22 с.

37. Сдобнова Ю.Н. Некоторые дискурсивные особенности современной военной терминосистемы вооруженных сил Франции // Вестник Московского государственного лингвистического университета. 2014. №10 (696)

38. Стрелковский Г.М. Теория и практика военного перевода: Немецкий язык. М.: Воениздат, 1979. 272 с.

39. Шаповалова А.П. Опыт построения общей теории аббревиации: дис. ... д-ра филол. наук. Ростов-на-Дону, 2004. 421 с.

40. Шевчук В.Н. Военно-терминологическая система в статике и динамике // Диссер. ... докт. филолог. наук. – М., 1985. – 488 с.

41. Шокуров В.Н. Сокращения как особая группа лексических образований в английском языке // Учен. зап. МОПИ им. Н.К. Крупской. 1952. Т. 73. Вып. 5

42. Щерба, Л.В. Опыт общей теории лексикографии / Л.В. Щерба // Языковая система и речевая деятельность. – Л., 1974. С. 53

43. Щерба Л.В. Языковая система и речевая деятельность. – Л.: "Наука", 1974. – 427 с.

44. Щур Г.С. Теория поля в лингвистике. М.: Наука, 1974

ДОДАТКИ

Додаток А

No	Назва англійською	Переклад українською	Тип трансформації
1	Fraction and Timer	Фракція, таймер	Використання форми терміну оригіналу
2	Grenade Cancel Button	Кнопка скасування гранати	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
3	Hip Fire Button	Кнопка вогню від стегна	Заміна метафори загальновизначеним значенням
4	Control Stick	Контрольний напрямок руху	Заміна метафори загальновизначеним значенням
5	Scorestreaks	Піктограми Scorestreaks	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
6	Weapons	Зброя	Заміна еквівалентною метафорою в мові перекладу
7	Weapon Swap	Зміна зброї	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
8	Score and Health	Показчик здоров'я та очків	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
9	Grenade	Активація гранати	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
10	Reload	Перезарядка зброї	Заміна метафори загальновизначеним значенням
11	Crouch/Prone/Stand/Slide	Крауч	Використання форми терміну оригіналу

12	Fire	Активация зброї	Заміна метафори загальновизначеним значенням
13	Jump/Mantle	Стрибок	Заміна еквівалентною метафорою в мові перекладу
14	Aim	Спрямування зброї (активация прицілу)	Заміна метафори загальновизначеним значенням
15	Knife/Throw Back Grenade	Атака ножом або кидок гранати назад до ворога	Заміна еквівалентною метафорою в мові перекладу
16	Operator Skills	Активация майстерності	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
17	Chat	Активация чату	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
18	Auto-Run	Автоматизация спринту	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
19	Voice Chat Microphone	Активация мікрофону	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
20	Voice Chat Mute	Деактивация мікрофону	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
21	Settings	Налаштування	Заміна еквівалентною метафорою в мові перекладу
22	Emote	Активация емоджі	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
23	Mini-Map	Активация міні-карти	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
24	Remaining Players, Kills, Team Info	Загальна статистика гравців	Заміна метафори загальновизначеним значенням
25	Camera Mode	Режим камери	Заміна еквівалентною метафорою в мові перекладу

26	Loadout	Активація показників екіпіровки солдат	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
27	Healing Items	Активація цілющих предметів	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
28	Revive Teammate	Активація процесу відродження	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
29	Open Door	Відкривання дверей	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
30	Get in Vehicle	Використання наявного транспорту	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
31	Marker	Маркування місця на екрані	Використання форми терміну оригіналу
32	Circle Collapse Timer and Distance	Будування маршруту	Заміна метафори загальновизначеним значенням
33	Compass	Компас	Використання форми терміну оригіналу
34	Basic	Активація базового меню	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
35	Aim Assist	Додатковий приціл	Заміна еквівалентною метафорою в мові перекладу
36	Fixed R-Fire Button	Блокування активації зброї	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
37	Joystick Sprint	Активація спринту шляхом джойстику	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
38	Fixed Joystick	Активація спринту з фіксацією джойстику	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення

39	Gyroscope	Активація гіроскопу	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
40	Camera FOV	Зміна полю зору від камери першого обличчя	Заміна метафори загальновизначеним значенням
41	Auto Loot	Активація автоматичного грабунку	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
42	Auto Open Doors	Автоматичне відкривання дверей	Заміна еквівалентною метафорою в мові перекладу
43	Audio and Graphics	Підменю графіки та аудіо	Заміна еквівалентною метафорою в мові перекладу
44	Sensitivity	Налаштування чутливості камери	Заміна метафори загальновизначеним значенням
45	BR Settings	Меню налаштування транспортних засобів	Заміна метафори загальновизначеним значенням
46	Quick Message	Швидке повідомлення	Заміна еквівалентною метафорою в мові перекладу
47	Language	Опція вибору мови	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
48	Other	Меню приватної політики	Заміна метафори загальновизначеним значенням
49	Complete 1 Public Match	Пройдіть один публічний матч	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
50	Get 5 Public Match Kills	Зробіть 5 публічних вбивств за матч	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
51	Call in a Killstreak	Викликати килстрик	Використання форми терміну оригіналу

52	Get 3 Kills using Lethal Equipment	Зробити три вбивства використовуючи повітряну техніку або екіпіровку	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
53	Win 1 Public Match	Отримайте одну перемогу в публічному матчі	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
54	Get 35 Kills with an Assault Rifle	Зробити 35 вбивств за допомогою автоматичної зброї	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
55	Get 35 Kills with an SMG	Зробити 35 вбивств шляхом SMG	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
56	Get 35 Kills with a Shotgun	Зробити 35 вбивств за допомогою рушниці	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
57	Get 35 Kills with an LMG	Зробити 35 вбивств за допомогою кулемету	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
58	Get 30 Kills with a Sniper Rifle	Зробити 30 вбивств за допомогою снайперської гвинтівки	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
59	Get 30 Kills with a Pistol	Зробити 30 вбивств за допомогою пістолету	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
60	Get 30 Kills with a Pistol using a Reflex Optic	Зробити 30 вбивств за допомогою пістолету і оптики	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення

61	Infil and complete 3 Public matches	Програти та завершити 3 публічні матчі	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
62	Get 30 Kills with an Assault Rifle	Зробити 30 вбивств за допомогою автоматичної зброї	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
63	Get 25 Kills with an Assault Rifle	Зробити 25 вбивств за допомогою автоматичної зброї	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
64	Get 20 Kills with an Assault Rifle	Зробити 20 вбивств за допомогою автоматичної зброї	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
65	Get 15 Kills with an Assault Rifle	Зробити 15 вбивств за допомогою автоматичної зброї	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
66	Get 10 Kills with an Assault Rifle	Зробити 10 вбивств за допомогою автоматичної зброї	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
67	Get 5 Kills with an Assault Rifle	Зробити 5 вбивств за допомогою автоматичної зброї	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
68	Get 25 Kills with a Pistol	Зробити 25 вбивств за допомогою пістолету	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
69	Get 20 Kills with a Pistol	Зробити 20 вбивств за	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення

		допомогою пістолету	
70	Get 15 Kills with a Pistol	Зробити 15 вбивств за допомогою пістолету	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
71	Get 10 Kills with a Pistol	Зробити 10 вбивств за допомогою пістолету	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
72	Get 5 Kills with a Pistol	Зробити 5 вбивств за допомогою пістолету	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
73	Get 30 Kills with a Shotgun	Зробити 30 вбивств за допомогою рушниці	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
74	Get 25 Kills with a Shotgun	Зробити 25 вбивств за допомогою рушниці	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
75	Get 20 Kills with a Shotgun	Зробити 20 вбивств за допомогою рушниці	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
76	Get 15 Kills with a Shotgun	Зробити 15 вбивств за допомогою рушниці	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
77	Get 10 Kills with a Shotgun	Зробити 10 вбивств за допомогою рушниці	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
78	Get 5 Kills with a Shotgun	Зробити 5 вбивств за допомогою рушниці	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення

79	Get 35 Kills with a Pistol using a Reflex Optic	Зробити 35 вбивств за допомогою пістолету і оптики	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
80	Get 25 Kills with a Pistol using a Reflex Optic	Зробити 25 вбивств за допомогою пістолету і оптики	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
81	Get 20 Kills with a Pistol using a Reflex Optic	Зробити 20 вбивств за допомогою пістолету і оптики	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
82	Get 15 Kills with a Pistol using a Reflex Optic	Зробити 15 вбивств за допомогою пістолету і оптики	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
83	Get 10 Kills with a Pistol using a Reflex Optic	Зробити 10 вбивств за допомогою пістолету і оптики	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
84	Get 5 Kills with a Pistol using a Reflex Optic	Зробити 5 вбивств за допомогою пістолету і оптики	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
85	Get 40 Kills with an LMG	Зробити 40 вбивств за допомогою кулемету	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
86	Get 30 Kills with an LMG	Зробити 30 вбивств за допомогою кулемету	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення

87	Get 25 Kills with an LMG	Зробити 25 вбивств за допомогою кулемету	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
88	Get 20 Kills with an LMG	Зробити 20 вбивств за допомогою кулемету	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
89	Get 15 Kills with an LMG	Зробити 15 вбивств за допомогою кулемету	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
90	Get 10 Kills with an LMG	Зробити 10 вбивств за допомогою кулемету	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
91	Get 5 Kills with an LMG	Зробити 5 вбивств за допомогою кулемету	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
92	Win 2 Public Match	Отримайте дві перемоги в публічному матчі	Прямий переклад
93	Win 3 Public Match	Отримайте три перемоги в публічному матчі	Прямий переклад
94	Win 4 Public Match	Отримайте чотири перемоги в публічному матчі	Прямий переклад
95	Win 5 Public Match	Отримайте п'ять перемог в публічному матчі	Прямий переклад
96	Win 6 Public Match	Отримайте шість перемог в публічному матчі	Прямий переклад

97	Win 7 Public Match	Отримайте сім перемог в публічному матчі	Прямий переклад
98	Open up to 90 supply stages and get up to 1,200 Call of Duty points	Відкрийте 90 поставок та отримайте до 1 200 очків Call of Duty	Прямий переклад
99	Open up to 80 supply stages and get up to 1,100 Call of Duty points	Відкрийте 80 поставок та отримайте до 1100 очків Call of Duty	Прямий переклад
100	Open up to 70 supply stages and get up to 1,000 Call of Duty points	Відкрийте 70 поставок та отримайте до 1000 очків Call of Duty	Прямий переклад
101	Open up to 60 supply stages and get up to 900 Call of Duty points	Відкрийте 60 поставок та отримайте до 900 очків Call of Duty	Прямий переклад
102	Open up to 50 supply stages and get up to 800 Call of Duty points	Відкрийте 50 поставок та отримайте до 800 очків Call of Duty	Прямий переклад
103	Open up to 40 supply stages and get up to 700 Call of Duty points	Відкрийте 40 поставок та отримайте до 700 очків Call of Duty	Прямий переклад
104	Open up to 30 supply stages and get up to 600 Call of Duty points	Відкрийте 30 поставок та отримайте до 600 очків Call of Duty	Прямий переклад

105	Open up to 20 supply stages and get up to 500 Call of Duty points	Відкрийте 20 поставок та отримайте до 500 очків Call of Duty	Прямий переклад
106	Open up to 10 supply stages and get up to 400 Call of Duty points	Відкрийте 10 поставок та отримайте до 400 очків Call of Duty	Прямий переклад
107	Open up to 100 supply stages and get up to 1,300 Call of Duty points	Відкрийте 100 поставок та отримайте до 1 300 очків Call of Duty	Прямий переклад
108	Open up to 110 supply stages and get up to 1,400 Call of Duty points	Відкрийте 110 поставок та отримайте до 1400 очків Call of Duty	Прямий переклад
109	Open up to 120 supply stages and get up to 1,500 Call of Duty points	Відкрийте 120 поставок та отримайте до 1500 очків Call of Duty	Прямий переклад
110	Open up to 130 supply stages and get up to 1,600 Call of Duty points	Відкрийте 130 поставок та отримайте до 1600 очків Call of Duty	Прямий переклад
111	Open up to 140 supply stages and get up to 1,700 Call of Duty points	Відкрийте 140 поставок та отримайте до 1700 очків Call of Duty	Прямий переклад
112	Open up to 150 supply stages and get up to 1,800 Call of Duty points	Відкрийте 150 поставок та отримайте до 1 800 очків Call of Duty	Прямий переклад

113	Open up to 160 supply stages and get up to 1,900 Call of Duty points	Відкрийте 160 поставок та отримайте до 1 900 очків Call of Duty	Прямий переклад
114	Open up to 170 supply stages and get up to 2,000 Call of Duty points	Відкрийте 170 поставок та отримайте до 2000 очків Call of Duty	Прямий переклад
115	Open up to 180 supply stages and get up to 2,100 Call of Duty points	Відкрийте 180 поставок та отримайте до 2100 очків Call of Duty	Прямий переклад
116	Open up to 190 supply stages and get up to 2,200 Call of Duty points	Відкрийте 190 поставок та отримайте до 2200 очків Call of Duty	Прямий переклад
117	Open up to 200 supply stages and get up to 2,300 Call of Duty points	Відкрийте 200 поставок та отримайте до 2300 очків Call of Duty	Прямий переклад
118	Open up to 210 supply stages and get up to 2,400 Call of Duty points	Відкрийте 210 поставок та отримайте до 2400 очків Call of Duty	Прямий переклад
120	X	Вивільнити курсор мишки	Заміна метафори загальновизначеним значенням
121	Left mouse	Вогонь	Заміна метафори загальновизначеним значенням
122	R	Перезарядження	Заміна метафори загальновизначеним значенням

123	E	Навичка оператора	Заміна метафори загальновизначеним значенням
124	V	Ближній бій	Заміна метафори загальновизначеним значенням
125	Alt	Взаємодія	Заміна метафори загальновизначеним значенням
126	Y	Відмінити гранату	Заміна метафори загальновизначеним значенням
127	P	автобіг	Заміна метафори загальновизначеним значенням
128	T	Використання мікрофону	Заміна метафори загальновизначеним значенням
129	F	Підібрати предмети	Заміна метафори загальновизначеним значенням
130	Tab	Таблиця результатів	Заміна метафори загальновизначеним значенням
131	M	Відкрити або закрити мапу	Заміна метафори загальновизначеним значенням
132	Q	Пропустити	Заміна метафори загальновизначеним значенням
133	W	Рухатися вперед	Заміна метафори загальновизначеним значенням
134	A	Рухатися вліво	Заміна метафори загальновизначеним значенням
135	D	Рухатися вправо	Заміна метафори загальновизначеним значенням

136	S	Рухатися назад	Заміна метафори загальновизначеним значенням
137	Shift	Прискорення	Заміна метафори загальновизначеним значенням
138	C	Присісти	Заміна метафори загальновизначеним значенням
139	Клавіша «1»	Зброя No1	Заміна метафори загальновизначеним значенням
140	Клавіша «2»	Зброя No2	Заміна метафори загальновизначеним значенням
141	Клавіша «3»	Зброя No3	Заміна метафори загальновизначеним значенням
142	Клавіша «4»	Граната	Заміна метафори загальновизначеним значенням
143	Клавіша «5»	Спеціальна граната	Заміна метафори загальновизначеним значенням
144	Клавіша «6»	Використання ножа	Заміна метафори загальновизначеним значенням
145	Клавіша «7»	Ліхтарик	Заміна метафори загальновизначеним значенням
146	Клавіша «8»	Використання вибухівки	Заміна метафори загальновизначеним значенням
147	Клавіша «9»	Детонатор вибухівки	Заміна метафори загальновизначеним значенням
148	W у гелікоптері	Підняття вгору	Заміна метафори загальновизначеним значенням

149	А у гелікоптері	Поворот наліво	Заміна метафори загально визначеним значенням
150	S у гелікоптері	Спускання донизу	Заміна метафори загально визначеним значенням
151	D у гелікоптері	Поворот направо	Заміна метафори загально визначеним значенням
152	Q у гелікоптері	Вихід	Заміна метафори загально визначеним значенням
153	F у гелікоптері	Злітати	Заміна метафори загально визначеним значенням
154	B у гелікоптері	Вийти із гелікоптера	Заміна метафори загально визначеним значенням
155	U у гелікоптері	Нахилитися вперед	Заміна метафори загально визначеним значенням
156	J у гелікоптері	Нахилитися назад	Заміна метафори загально визначеним значенням
157	H у гелікоптері	Нахилитися вліво	Заміна метафори загально визначеним значенням
158	K у гелікоптері	Нахилитися вправо	Заміна метафори загально визначеним значенням
160	S.S.D.D.	Врятуй потяг із солдатами	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
161	Team Player	Командна гра	Прямий переклад
162	Cligghinger	Кліфангер	Калькування
163	No Russian	Без росіян	Прямий переклад
164	Takedown	Падіння	Прямий переклад
165	Wolverines!	Росомахи!	Прямий переклад
166	The Hornet's Nest	Гніздо шершнів	Прямий переклад

167	Exodus	Вихід	Прямий переклад
168	The Only Easy Day... Was Yesterday	Єдиний легкий день був вчора...	Прямий переклад
169	The Gulag	Табір	Прямий переклад
170	Of Their Own Accord	Чужацькі домовленості	Заміна метафори загальноновизначеним значенням
171	Contingency	Навмисний випадок	Прямий переклад
172	Second Sun	Друге Сонце	Прямий переклад
173	Whiskey Hotel	Готель «Віскі»	Калькування
174	Loose Ends	Фінальний програш	Прямий переклад
175	The Enemy of My Enemy	Ворог мого ворога – мій друг	Заміна метафори евівалентною в мові перекладу
176	Just Like Old Times	Як в найкращі часи	Прямий переклад
177	Endgame	Кінцева гра	Прямий переклад
178	Museum	Музей	Прямий переклад
179	International Space Station	Міжнародна космічна станція	Прямий переклад
180	Roadkill	Дорога смерті	Прямий переклад

Персонажі із серії ігор Call of Duty

182	Sergeant Gary "Roach" Sanderson	Сержант Сандерсон	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
183	Captain John "Soap" MacTavish	Капітан Соуп	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
184	Captain John Price	Капітан Прайс	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення

185	Lieutenant Simon "Ghost" Riley	Лейтенант Райлі	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
186	Lt. General Shepherd	Генерал – лейтенант Шепард	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
187	Private James Ramirez	Рядовий Рамірес	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
188	Sergeant Foley	Сержант Фолей	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
189	Private First Class Joseph Allen	Рядовий Ален	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
190	Corporal Dunn	Капрал Дан	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
191	Overlord	Оверлорд	Калькування
192	Colonel Marshall	Полковник Маршал	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
193	Nikolai	Микола	Прямий переклад
194	Raptor	Літак «Раптор»	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
195	William Cullen	Вільям Каллен	Калькування
196	Sat No 1	Підрозділ No 1	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
197	Major Petrov	Майор Петров	Калькування
198	Boris Vorshevsky	Борис Воршевські	Калькування
199	Vladimir Makarov	Володимир Макаров	Прямий переклад
200	Viktor	Віктор	Прямий переклад
201	Anatoly	Анатолій	Прямий переклад
202	Lev	Левко	Прямий переклад
203	Kiril	Кирило	Прямий переклад
204	Alexei Borodin	Алексій Бородін	Прямий переклад
205	Alejandro Rojas	Олександр Роджас	Прямий переклад

206	Rojas's assistant	Асистенти Роджаса	Прямий переклад
-----	-------------------	-------------------	-----------------

Зброя в іграх серії Call of Duty

208	USP .45	Пістолет «USP .45»	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
209	44 Magnum	Пістолет «44 Magnum»	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
210	M9	Пістолет «M9»	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
211	Desert Eagle	Пістолет «Desert Eagle»	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
212	M1911 .45	Пістолет «M1911 .45»	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
213	PP2000	ПП «PP2000»	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
214	G18	ПП «G18»	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
215	M93 Raffica	ПП «M93 Raffica»	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
216	TMP	ПП «TMP»	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
217	SPAS-12	Дробовик «SPAS-12»	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
218	AA-12	Дробовик «AA-12»	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
219	Striker	Дробовик «Striker»	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
220	Ranger	Дробовик «Ranger»	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
221	M1014	Дробовик «M1014»	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
222	Model 1887	Дробовик «Model 1887»	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
223	W1200	Дробовик «W1200»	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення

224	AT4	Пускова установка «AT4»	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
225	Thumper	Пускова установка «Thumper»	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
226	Stinger	Пускова установка «Stinger»	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення
227	Javelin	Пускова установка «Javelin»	Збереження аналогічного метафорічного образу з додаванням пояснення